

Ringerike kommune

Handlingsplan 2013-2016 Budsjett 2013

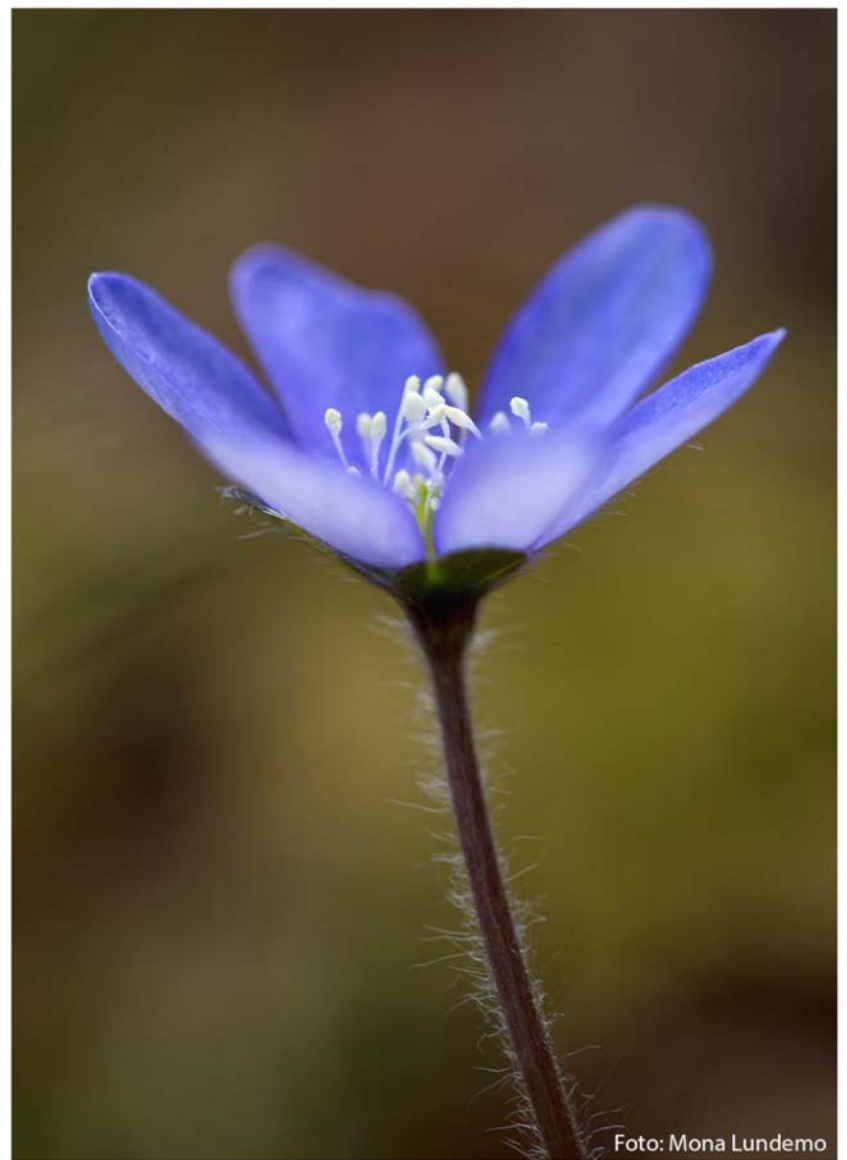

Foto: Mona Lundemo

**Rådmannens
grunnlagsdokument**

Leseveiledning til rådmannens grunnlagsdokument

Rådmannens grunnlagsdokument for handlingsprogrammet 2013-2016 starter med en beskrivelse av profilen for budsjett 2013 med status for omstillingsarbeidet i kommunen. Deretter presenteres mål og delmål og de langsiktige strategiene for å nå målene.

Statsbudsjett 2013 og befolkningsprognose for perioden omtales før rammeområdene presenteres. Under hvert rammeområde beskrives status, hovedutfordringer mål og tiltak.

Etter rammeområdene presenteres tilleggsbevilgninger og avsetninger. Deretter omtales finansutgifter og inntekter. Avslutningsvis presenteres likviditetsbudsjett, investeringer og hovedoversikten for drift.

Bakerst i dokumentet ligger mulighetsskissen for handlingsprogrammet. Nytt i år er at tiltakene presenteres innenfor strategiene og ikke under de enkelte sektorene.

Innholdsfortegnelsen er på side 6.

1. Profil på budsjett 2013
2. Mål og delmål for handlingsprogramperioden 2013-2016
3. Langsiktige strategier
4. Statsbudsjettet for 2013
5. Rammeområdene
6. Finansutgifter og inntekter
7. Investeringsplan 2013-2016
8. Hovedoversikt drift
9. Mulighetsskissen

Status i arbeidet med omstilling i Ringerike kommune

Profil på Handlingsprogram 2013-16

Budsjett 2013

PROFIL I RÅDMANNENS BESLUTNINGSGRUNNLAG 2013-2016, BUDSJETT 2013.

Rådmannens beslutningsgrunnlag til budsjett 2013, Handlingsprogram 2013-2016, tar utgangspunkt i 6 langsiktige strategier:

Merkevarebygging og identitetsbygging, økonomisk prioritering og prosessgjennomgang av alle tjenestene, arealbruk og struktur, frivillighet og sikring av inntekter.

Tiltakene er sortert innenfor de ulike strategiene, på tvers av sektorene. Alle strategiene har tiltak som hver på sin måte er viktige i forhold til å innfri de kravene som ligger i dette beslutningsgrunnlaget. Arbeidet med de ulike strategiene vil organiseres som prosjekter, og arbeidet ledes av en egen prosjektleder som rapporterer til rådmannens ledergruppe hver 14 dag.

Strategien «økonomisk prioritering og prosessgjennomgang av alle tjenestene», er den strategien der de fleste tiltakene beskrives. Det beskrives nedtrekk i stillinger i størrelsesorden +/- 40 årsverk. De største utgiftene er knyttet til lønnsutgifter.

Reduksjoner i tjenesten vil derfor i all hovedsak måtte skje gjennom nedbemanning og endring av tildelingspraksis. Dette vil føre til endret volum, kvalitet og struktur på tjenestene. Nedbemanning knyttes først og fremst til de ikke-lovpålagte tjenestene, men er også med på å redusere omfang og kvalitet innenfor de lovpålagte tjenestene.

Rådmannen oppretter et eget nedbemanningsprosjekt med en egen prosjektleder som rapporterer til prosjektleder for hele omstillingsarbeidet som igjen rapporterer til rådmannens ledergruppe. Innenfor strategien «arealbruk og struktur» skal det igangsettes et arbeid der kommunens bygningsmasse utredes og det foreslås en ny og kostnadsreduserende struktur.

STATUS ØKONOMI

Ringerike kommune er midt i en stor og kompleks omstillingsprosess, og det er fremdeles mye igjen før økonomien er robust og kommunens handlingsrom er godt. Driften har vært i balanse de to siste årene, men det gjenstår en god del i forhold til det akkumulerte driftsunderskuddet.

Siden 2008 og frem til 2011 har regnskapsresultatene til Ringerike kommune hatt en god utvikling. Fra et regnskapsmessig merforbruk på 85 millioner kroner i 2008 har vi sett gradvis forbedring frem til regnskapet i 2011 som viser et mindreforbruk på 21 millioner kroner.

	2008	2009	2010	2011
Regnskapsresultat	-85 546 002	-25 690 952	10 846 545	21 043 979
Budsjettert resultat	-37 868 000	22 700 000	31 000 000	13 469 000

UTFORDRINGER ØKONOMI

Det akkumulerte driftsunderskuddet er på kroner 94 921 588,40 ved inngangen til 2012. Kommunestyret har vedtatt at nedbetaling av akkumulert underskudd skal være ferdig i løpet av 2015.

Rådmannen vil innledningsvis orientere om forhold som ikke har ligget inne i grunnlaget for framskriving av budsjettet. Dette er forhold som ikke tidligere har vært kjent, og heller ikke mulig å påvirke, og som har gjort budsjettarbeidet krevende.

Rådmannen har lagt inn en reduksjon i utbytte fra Ringeriks-Kraft AS. Dette er basert på tilbakemeldinger fra selskapet om at økte investeringsbehov gir økte kapitalkostnader som fører til redusert mulighet for å betale utbytte til eierne. Det er lagt inn en reduksjon i inntektene med 6 millioner kroner.

Økte kostnader til barnehager er lagt inn i budsjettet med i overkant av 15,6 millioner kroner. Dette knytter seg til økte behov i 2012 som gir helårsvirkning i budsjettet for 2013. I tillegg tas det høyde for å kunne tilby flere plasser ved Heggen neste år. Dette for å sikre at det er nødvendig plasser også neste år til at alle med rett til plass kan få det. Likebehandling av private barnehager utgjør 12,6 millioner kroner, dette knytter seg til at det ble avsatt for lite i budsjett 2012. Økte pensjonskostnader for kommunen øker også krav om overføring til private barnehager med 2 millioner kroner. Det har videre vært behov for å øke antall barnehageplasser, som blant annet har medført opprettelse av barnehage på Heggen. I tillegg er det økte kostnader for tilrettelegging for barn med spesielle behov.

Sentrale lønnsforhandlinger har gitt økte kostnader til søndag- og helgedagstillegg innenfor Helse- og omsorgssektoren med i overkant av 6 millioner kroner. Dette er ikke kompensert i Statsbudsjettet for 2013.

I tillegg ligger det inne økt krav om nedbetaling av tidligere års akkumulerte underskudd med 7 millioner kroner, fra 28 millioner i 2012 til 35 millioner kroner i 2013.

Samlet dreier det seg om kostnadsvekst på nær 50 millioner kroner, hvorav en del har vært uforutsett og ikke innarbeidet i rammene for sektorene.

Samlet akkumulert underskudd vil ved utgangen av 2012 utgjøre 66 millioner kroner, under forutsetning om at budsjettet for 2012 overholdes, hvilket ikke er sikkert i skrivende stund. Det foreligger politisk vedtak som tilsier at kommunen skal være ute av ROBEK i løpet av 2015.

I handlingsprogram 2012 – 2015 ligger det inne krav om nedbetaling med 35,084 millioner kroner i 2013.

I budsjettet for 2013 ligger det stor grad av usikkerhet knyttet til at alle tiltak gir tilsiktet effekt. Ut fra det vil rådmannen gjøre politikerne oppmerksom på at det er mulig å endre på tilbakeføringen og allikevel komme ut av ROBEK i løpet av 2015.

En modell kan være en jevn nedbetaling på 22 millioner kroner hvert av årene 2013 – 2015. Det finnes også andre modeller.

Rådmannen vil også understreke at det må være en målsetting å skape et stabilt driftsnivå som unngår store svingninger i krav til nedbetaling. Klarer man å etablere et driftsnivå som årlig gir et netto driftsresultat på 22 millioner kroner, er sannsynligheten stor for at man klarer å holde dette nivået også etter at man er ferdig med å betale ned akkumulert underskudd.

Imidlertid vil rådmannen sterkt understreke at det er kravet fra budsjett 2012 som er lagt til grunn i rådmannens beslutningsgrunnlag. Rådmannen gjør kun oppmerksom på at det finnes andre modeller, og så må det bli et politisk valg.

Driftsnivået er redusert gjennom flere år, og innenfor de aller fleste sektorene er det foretatt nødvendige tilpasninger mellom inntekter og utgifter. Det er ikke mye å gå på i forhold til å kunne redusere ytterligere uten å redusere kvalitet og volum.

Kostraratall viser i midlertid at Ringerike kommune fremdeles ligger noe høyt til kostnader til administrasjon, boliger og pleie og omsorg.

Hovedtabell:	Ringerike 2010	Ringerike 2011	Kostra- gruppe 13 2011	Gjøvik 2011	Landet uten Oslo 2011
Nøkkeltall totalregnskap:					
Brutto driftsutgifter i kroner per innbygger	55 459	56 975	58 214	59 774	62 525
Administrasjon:					
Brutto driftsutgifter administrasjon og styring, i % av tot. brutto driftsutgifter	7,8	7,8	5,9	6,4	6,7
Brutto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb.	4 344	4 445	3 412	3 834	4 214
Lønnsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb	2 762	2 984	2 111	2 270	2 589
Pleie og omsorg:					
Netto driftsutgifter pleie og omsorg i % av kommunens totale netto driftsutg	42,7	36,7	30,4	32,2	31,1
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten	15 967	15 703	13 100	13 716	14 223
Korrigerede brutto driftsutgifter pr. mottaker av kommunale pleie og omsorgstj.	341 031	336 297	331 509	302 746	329 154
Korrigerede brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass	1 123 790	1 099 478	906 315	1 062 859	875 221
Bolig:					
Netto driftsutgifter til boligformål pr innbygger i kroner	95,4	382	2	63,4	-28,1
Brutto investeringsutgifter til boligformål per innbygger i kroner	145	38	599	736	684
Brutto driftsutgifter per kommunalt disponert bolig	46 133	65 242	34 038	2 928	37 127

UTFORDRINGER TJENESTER

For å oppnå et økonomisk handlingsrom og å komme ut av ROBEK, er det nødvendig med ytterligere reduksjoner i driften. De største utgiftene er knyttet til lønnsutgifter. Reduksjoner i tjenesten vil derfor i all hovedsak måtte skje gjennom nedbemanning og /eller endring av tildelingspraksis. Dette vil føre til endret volum, kvalitet og struktur på tjenestene. Nedbemanning knyttes først og fremst til de ikke-lovpålagte tjenestene. Rådmannen oppretter et eget nedbemanningsprosjekt med en egen leder. Det igangsettes et utredningsoppdrag knyttet til struktur der oppdraget er å gi forslag til en endret struktur i kommunens tjenester og bygningsmasse som fører til reduserte kostnader på sikt.

Status samfunn

Miljø- og areal er styrket med flere stillinger de siste årene, og dette har ført til en større fremdrift i plansakene. Ringerike Utvikling er opprettet og i drift. Kommunene Hole, Jevnaker og Ringerike yter årlig 2 millioner kroner i driftstilskudd en fireårs-periode. Ringerike kommunes del er 1,33 millioner kroner pr år. Samhandlingen med næringslivet er styrket, og det er opprettet en stilling som samfunnsutvikler, som skal ha et spesielt fokus på forholdet til næringslivet. Vi har lagt høy befolkningsvekst til grunn for skatteinngangen, og vi har tro på at det vil skje.

Forventningsavklaring i forhold til innbyggerne er viktig. Der blir viktig å være tydelig i kommunikasjonen om hva innbyggerne kan forvente av kommunen, og hvilket ansvar hver og en har for eget liv. Kommunen kan ikke løse alt, men det vi løser skal vi løse godt.

Folkehelsemelding for Ringerike kommune er nå ute til høring, og vil bli politisk vedtatt i løpet av 2012.

Folkehelseinstituttet har i oppdrag å utvikle informasjon om folkehelsestatusen i kommunene. I 2012 ble de første Folkehelseprofiler for alle kommuner i Norge utarbeidet. Folkehelseprofilen som er gjennomført i 2012, viser at Ringerike kommune har omfattende folkehelseutfordringer. Kommunen ligger under landsgjennomsnittet på 9 (eller 34,5 %) av de kartlagte indikatorene. Særlig uttalt er vanskene knyttet til levekår, uttrykt som sosial ulikhet.

Vi har sett at befolkningens levekår og folkehelse henger tett sammen. Folkehelsebarometeret som inngår i «Folkehelseprofil 2012, Ringerike kommune» viser at Ringerike kommer betydelig dårligere ut enn landsgjennomsnittet på alle områder innen levekår.

Sammenlignet med landsgjennomsnittet er det i Ringerike kommune 26 % flere unge uføre, 20 % flere enslige forsørgere under 45 år og tilsvarende 22 % flere av barna som har enslig forsørger. Det er også en relativ høyere andel med lavinntekt (7.9 %). Kommunen har, som

Buskerud fylke, en høyere andel av befolkningen som har grunnskole som høyeste utdanningsnivå (15 %).

	Landet %	Buskerud %	Ringerike %
Eneforsørger < 45 år	19	19,4	22,9
Lav inntekt	9,5	9,5	10,2
Grunnskole høyeste utdanningsnivå	14,7	16,9	16,9
Barn av eneforsørgere	15,9	16,5	19,4
Unge uføre (< 44 år)	2,3	2,4	2,9

Denne profilen gir noen utfordringer som søkes løst gjennom Folkehelsemeldingen.

STATUS PÅ FREMTIDIG USIKKERHET

Kommunen har også et stort etterslep på vedlikehold. Det er identifisert vedlikeholdsbehov for mer enn 35 millioner kroner hvorav 20 millioner kroner er akutt vedlikeholdsbehov. Skal alle byggene settes tilbake til sin opprinnelige tilstand, vil dette utgjøre ca. 300 millioner kroner.

Det kan skje akutte ting med bygninger / veier som må utbedres og som gjør at det vil kunne komme kostnader rådmannen ikke har oversikt over i dag.

Av usikkerhet er det også naturlig å trekke frem fremtidige pensjonskostnader. Det vil kunne påvirke fremtidige budsjetter i negativ retning.

Av andre usikkerhetsmomenter kan redusert utbytte fra Ringeriks-Kraft AS trekkes frem. Ut fra et prinsipp om sunn selskapsøkonomi, ser ikke Ringeriks-Kraft AS seg i stand til å levere et utbytte i den størrelsesorden de har gjort de siste årene. Utbyttet er derfor satt til 15 millioner kroner i hvert av årene i perioden. Det er en halvering av det nivået vi har hatt de siste årene.

Det er en stor utfordring å tilpasse utgifter og inntekter. Når det gjelder inntektssiden, vil rådmannen sette fortgang i arbeidet med å utarbeide en eiermelding og en eierstrategi, slik at vi sikrer at vi har en riktig eierpolitikk. Vi vil også ha stort fokus på å sikre at vi får inn optimalt av inntekter på sykelønnsrefusjon og andre statlige refusjonsordninger.

Når det gjelder størrelsen på eiendomsskatt og utbytte fra Ringeriks-Kraft AS, er rådmannen av den oppfatning at dette utelukkende er et politisk spørsmål og ikke et administrativt anliggende.

Imidlertid vil rådmannen selvsagt utrede alternative løsninger dersom det kommer en politisk bestilling om det.

INNHold

Mål og delmål for Handlingsprogramperioden 2013-2016 og budsjettåret 2013.....	9
Sentrale føringer i statsbudsjettet	11
<i>Utvikling basert på befolkningsprognose i handlingsplanperioden</i>	<i>13</i>
Rammeområdene	16
<i>Folkevalgte og revisjon (kontrollorganer)</i>	<i>16</i>
<i>Rådmannens ledergruppe og stab</i>	<i>17</i>
<i>Støtteenheter</i>	<i>18</i>
Status	18
<i>Oppvekst og kultur.....</i>	<i>20</i>
Status	20
Driftsrammer.....	20
Hovedutfordringer	21
Mål 2013-2016	22
Rammer og tiltak	22
Betalingsendringer (vesentlige endringer)	23
<i>Helse og omsorg</i>	<i>24</i>
Status	24
Driftsrammer.....	25
Hovedutfordringer	25
Mål 2013-2016	26
Tiltak for å nå målene.....	26
<i>Teknisk sektor</i>	<i>31</i>
Status	31
Driftsrammer.....	31
Hovedutfordringer	32
Mål 2012 – 2015.....	32
Teknisk drift	32
Eiendomsforvaltningen	33
Miljø- og arealforvaltningen	34
Brann- og redningstjenesten	35
Tilleggsbevilgninger og avsetninger med mer	37
<i>Driftsrammer.....</i>	<i>37</i>
Finansutgifter og – inntekter	39
Likviditetsbudsjett	44
Investeringer	44
<i>Tiltak i investeringsplanen 2013 – 2016</i>	<i>44</i>
Nærmere om nye/endrede tiltak	47
Ikke-rentable investeringstiltak.....	47
Rentable investeringstiltak	52
Investeringstiltak – ikke rentable tiltak 2013-2016.....	54

Rentable investeringer og sum investeringer totalt 2013-2016.....	55
Total budsjettoversikt – finansiering investeringsplan 2013-2016.....	56
Oversikt over allerede vedtatte investeringsprosjekter pr september 2012	57
Tilskudd til lag og foreninger	60
Hovedoversikt drift	62
Bruttotall på rammeområder.....	62
Innsparingstiltak innarbeidet i budsjett 2013.....	67
<i>Mulighetsskisse til rådmannens grunnlagsdokument, handlingsprogram 2013-2016</i>	<i>67</i>

Mål og delmål for Handlingsprogramperioden 2013-2016 og budsjettåret 2013.

Rådmannen foreslår noen overordnede mål som skal prege perioden frem mot 2016. Delmål skisseres for budsjettåret 2013. Det er ingen tvil om at budsjettmålet er det viktigste målet og alle andre mål må ses i lys av dette. Rådmannen er imidlertid av den oppfatning at det er viktig å ha noen kvalitative og kvantitative mål som viser retning på arbeidet. Det arbeidet som skal gjøres er et langsiktig arbeid, og full måloppnåelse kommer først i slutten av perioden.

Mål innen 2015	Delmål 2013
1. En økonomi i balanse og økonomisk handlefrihet. Ut av ROBEK.	Tilbakebetale 35 millioner av tidligere års akkumulerte merforbruk
2. Tilrettelegge for økt befolkningsvekst	Ha nok barnehageplasser til å oppfylle barnehagelovens krav, og på sikt øke antallet ut over dette. Arbeide med kommuneplanen for å legge til rette for: <ul style="list-style-type: none">- Effektiv arealplanlegging- Befolkningsvekst- Styrket næringsgrunnlag
3. Bedret folkehelse	<ul style="list-style-type: none">- Samsvar mellom antall mobbesaker som skolene jobber med og forekomsten av mobbing i elevrapportene- System for tidlig å oppdage barn med spesielle behov og risiko for skjevutvikling er etablert- Antall hoftebrudd reduseres med 30 % innen 2016
4. Ringerike kommune skal bli en av de 3 beste kommunene i Norge på omdømme, service og kommunikasjon	Få status på befolkningens oppfatning av Ringerikes tjeneste- og samfunnstilbud, innbyggerundersøkelsen. Være blant de 10 beste kommunene på service og omdømme

Langsiktige strategier som skal legges til grunn for å nå målene

Full måloppnåelse kan først nås i slutten av perioden. For å holde trykk og fokus på omstillingsarbeidet er det viktig at det er noen langsiktige strategier som ligger fast og som ikke fravikes. Alle innsparingstiltak som gjennomføres i denne perioden skal forankres i en eller flere strategier.

Merkevarebygging og identitetsbygging

Et godt omdømme er en forutsetning for å nå de målene vi har satt oss. Det blir viktig å markedsføre og selge «varen» Ringerike kommune. Denne strategien er en forutsetning for å nå mange av målene som er satt for perioden. Ringerike kommune har søkt om deltakelse i KS sitt prosjekt *Saman om ein betre kommune*, der service og omdømme vil stå sentralt.

Ringerike kommune har søkt om å bli den neste kommunen som huser en SOS barneby i Norge. Det er stort behov for kvalifiserte fosterhjem som vedvarer. SOS barnebyer står for et tilbud til barnas beste og er spesielt utviklet for å ta imot søsken. Vårt mål er å ivareta barn med særlige behov i egen kommune og etablere et kompetansesenter for foreldreveiledning.

I tillegg til å være et godt barnevernfaglig tilbud vil etablering gi kommunen nye arbeidsplasser og godt omdømme.

Økonomisk prioritering og prosessgjennomgang av alle tjenestene

Det må kontinuerlig foretas en stram prioritering mellom de ulike tjenestene, og hvilket nivå de skal ligge på.

Lovpålagte/ikke lovpålagte tjenester vurderes og handlingsprogrammet inneholder forslag til reduksjon av stillinger innenfor ikke lovpålagte områder. Høsten 2012 vil det blant annet være en full gjennomgang av hele tekniske områder med sikte på å spare minst 3 millioner kroner årlig.

Arbeidsprosesser må gjennomgås med tanke på at ressursene skal brukes mest mulig optimalt og gi best mulig resultatutnyttelse. Det er viktig å kartlegge prosessene fremfor den enkelte tjeneste. Prosessene involverer ofte flere tjenester, og det er ofte i overgangen mellom ulike tjenester at rutiner kan svikte og effekten reduseres. I 2013 vil vi starte med en systematisk gjennomgang av arbeidsprosesser knyttet til sykelønnsrefusjon og fakturabehandling med den hensikt å redusere lønnskostnadene knyttet til dette.

Uønsket deltid er en annen problemstilling som vil bli trukket frem. Vi starter med Pleie- og omsorgstjenesten, der dette er mest vanlig. Reduksjon av uønsket deltid vil kunne resultere i redusert sykefravær og bedre kvalitet på tjenestetilbudet.

Redusert volum og kvalitet gjennom nedbemanning vil være ett av de viktigste verktøyene innenfor denne strategien.

Arealbruk og struktur

Tjenester skal gjennomgås med tanke på å oppnå en best mulig utnyttelse av ressursene. Dette innebærer en gjennomgang av struktur og arealbruk av alle kommunens tjenesteområder og bygninger med tanke på å finne en struktur og en arealbruk som er mest mulig effektiv, men som samtidig ivaretar innbyggernes behov. Det nedsettes et prosjekt som får i oppdrag å kartlegge dagens struktur og bygningsmasse og komme med forslag til ny struktur og bygningsmasse som har reduserte kostnader.

Utredningene skal omfatte skoler, barnehager, boliger/institusjoner med og uten tjenester og administrative bygg.

Frivillighet

Frivillighet kan aldri erstatte kommunale tjenester, men det kan være et godt supplement til de kommunale tjenestene. Det tilstrebes økt bruk av frivillighet i løpet av handlingsprogramperioden. Det opprettes en frivillighetskontakt i hver sektor som har ansvaret for å koordinere og utvikle samspeillet med de frivillige.

Inntektssiden

Det må sikres at kommunen utnytter eksisterende inntektsmuligheter maksimalt.

Interkommunale avtaler må gjennomgås og reforhandles.

Refusjonsordninger som refusjon for ressurskrevende brukere og sykelønn må kontinuerlig være i fokus med tanke på full måloppnåelse i forhold til hva vi har krav på.

Eiermelding og eierstrategi utarbeides slik at vi sikrer at vi er profesjonelle eiere som forvalter ressursene til beste for innbyggerne.

Sentrale føringer i statsbudsjettet

Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2013

I kommuneproposisjonen for 2013 ble det lagt opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 5,25 og 6 milliarder kroner, og en realvekst i frie inntekter på mellom 4,75 og 5 milliarder kroner.

Regjeringen legger i forslaget til statsbudsjett opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2013 på 6,8 milliarder kroner. Dette tilsvarer 1,8 %. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå i 2012 i Revidert nasjonalbudsjett. Av veksten i samlede inntekter er 5 milliarder kroner frie inntekter.

Deflator

Pris- og lønnsvekst for kommunesektoren for 2013 er anslått til 3,3 %. Påregnet lønnsvekst inngår i denne med 4,0 %, og prisvekst med 1,9 %.

Skattøren i 2013

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skatteyttere deles mellom staten, kommunene og fylkeskommunene. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skattøren for kommuner og fylkeskommuner. Den kommunale skattøren for 2013 holdes uendret på 11,6 %.

Frie inntekter for kommunene i 2013.

Regjeringen legger opp til en vekst i frie inntekter på 5 milliarder kroner i 2013. Det tilsvarer en realvekst på 1,7 %, regnet fra nivået i Revidert nasjonalbudsjett.

Veksten fordeles med 4,2 milliarder kroner på kommunene og 800 millioner kroner på fylkeskommunene. Veksten i frie inntekter må ses i sammenheng med økte utgifter for kommunesektoren knyttet til befolkningsutviklingen.

I juni la Statistisk sentralbyrå frem nye befolkningsframskrivninger som viser en noe lavere befolkningsvekst i 2013 enn tidligere antatt. På denne bakgrunn er det gjort nye beregninger som har nedjustert anslaget på merutgifter i 2013 til om lag 3,3 milliarder kroner. Dette er utgifter som må dekkes av kommunesektorens samlede inntekter. Merutgifter knyttet til befolkningsutvikling anslås for kommunesektoren å utgjøre om lag 2,4 mrd. kroner.

I tillegg vil primærkommunene få økte pensjonskostnader i 2013 på anslagsvis 1,1 milliarder kroner, som også må dekkes av veksten i de frie inntektene.

Sammenlignet med revidert nasjonalbudsjett er anslåtte skatteinntekter i 2012 oppjustert med 2,6 mrd. kroner. Ved beregning av vekst fra nåværende anslag på regnskap blir veksten i frie inntekter i 2013 på om lag 2,3 milliarder kroner.

De ekstra skatteinntektene får kommunene beholde i 2012. Det vil kunne utgjøre 8 millioner for Ringerike. De videreføres ikke til 2013. Dette er i tråd med vanlig praksis. Kommunene bør derfor ikke bruke disse ekstraintektene til varige driftsutgifter, men styrke den økonomiske situasjonen ved for eksempel å betale ned gjeld.

Nominell vekst i frie inntekter i frie inntekter i 2013 forventes å bli 4,1 %, mens deflator forventes å bli 3,3 %.

Skjønnsmidler

Skjønnsrammen for 2013 for Buskerud er på 45,1 millioner kroner. Av disse er 27,4 millioner kroner fordelt i forslaget til Statsbudsjett, mens Fylkesmannen har holdt tilbake 17,7 millioner kroner til senere fordeling.

Tiltak innenfor de ulike sektorene

I 2013 innlemmes hoveddelen av det øremerkede tilskuddet til kommunalt rusarbeid i rammetilskuddet til kommunene.

Fra 2013 gjøres det tekniske justeringer i delkostnadsnøkkelen for barnehage for å ta hensyn til endringen i kontantstøtteordningen fra august 2012, hvor 2-åringene ikke lenger mottar kontantstøtte.

Midler til kvalifiseringsprogrammet og midler til fysioterapi i forbindelse med styrket kommunalt finansieringsansvar for den avtalebaserte fysioterapitjenesten, vil fra og med 2013 fordeles etter kostnadsnøkkelen i inntektssystemet.

Økt rammetilskudd til nye oppgaver

Det er i 2013 lagt inn økning i rammetilskuddet til nye oppgaver. Dette kommer i tillegg til veksten i frie inntekter. Dette gjelder nominell videreføring av foreldrebetaling i barnehager og omlegging av kontantstøtten. Videre er det lagt inn en opptrapping av tilskuddet til ikke-kommunale barnehager, og valgfag på 8. og 9. trinn i skolen. Nytt tiltak er innføring av kulturskoletilbud i skole/SFO.

Omsorgsplan 2015

Det avsettes midler til investeringstilskudd til bygging av ytterligere 1 750 heldøgns omsorgsplasser. I 2012 ble det opprettet øremerkede tilskudd til etablering av dagaktivitetstilbud for demente. Målsettingen var etablering av 2 300 plasser. Pr. 1. september er det gitt tilskudd til om lag 500 plasser. Det har tatt tid å gjøre ordningen kjent, og et mindreforbruk i 2012 vil overføres 2013. Det foreslås å øke tilskuddet ytterligere i 2013. Årsverk til dagtilbudene er ment å bli dekket innenfor veksten i de frie inntektene, og innenfor måltallet på 12 000 årsverk innen 2015 i Omsorgsplan 2015.

Skole

Det foreslås å innføre 1,5 timer valgfag i uken på 9. trinn fra høsten 2013. Kommunene kompenseres for sine merutgifter gjennom en økning i rammetilskuddet. Valgfag på 8. trinn ble innført høsten 2012, og det tas sikte på innføring på 10. trinn høsten 2014.

Det foreslås innføring av én time gratis kulturskoletilbud i uken i skole- eller SFO tiden på barnetrinnet fra høsten 2013. Tilbudet skal være frivillig for den enkelte. Merutgiftene for kommunene kompenseres gjennom økning i rammetilskuddet.

Det foreslås videre å etablere en fireårig tilskuddsordning som et forsøk med styrket lærertetthet i ungdomsskolen fra skoleåret 2013-2014. Det legges opp til en samlet vekst med 600 nye lærerårsverk. Midlene vil tildeles etter søknad. Dette omfatter 2 skoler i Ringerike.

Rentekompensasjonsordning for skole- og svømmeanlegg

Det foreslås å fase inn ytterligere én milliard kroner i rentekompensasjonsordningen for skole- og svømmeanlegg. Dette er en ordning som forvaltes av Husbanken.

Barnehager

Det foreslås en videreføring av maksimalpris for foreldrebetaling i barnehage på samme nominelle nivå som i 2012 – 2 330 kroner pr. måned for en heltidsplass.

Det foreslås en opptrapping av minimumstilskuddet til ikke-kommunale barnehager fra 92 til 94 prosent fra 1. august 2013. Dette kompenseres gjennom rammetilskuddet.

Barnevern

Den øremerkede tilskuddsordningen til kommunalt barnevern videreføres og styrkes i 2013. Kommunene kan søke om midler til stillinger – både saksbehandlerstillinger og stillinger knyttet til tiltaksutvikling og til kompetanse- og samhandlingstiltak. Det er Fylkesmannen som fordeler midlene etter søknad.

Ressurskrevende tjenester

Innslagspunktet økes fra 935 000 kroner til 975 000 kroner pr. bruker for netto utgifter i 2012. Ordningen gjelder personer under 67 år. Kompensasjonsgraden er 80 % for netto utgifter ut over innslagsnivået i 2013. Dette vil gi Ringerike kommune et inntakstap på 1 million kroner.

Utvikling basert på befolkningsprognose i handlingsplanperioden

Utviklingen i frie inntekter henger sammen med endringer i befolkningsprognose og aldersmessig befolknings sammensetning. Det er en målsetting å tilrettelegge for økt befolkningsvekst i kommunen. Delmålet for 2013 er en vekst på 1,5 %. Framskrivning av befolkningsveksten i tabellen under er basert på SSBs tall for høy nasjonal vekst.

	2012	2013	2014	2015	2016
0-2 år	980	980	981	1007	1034
3-5 år	890	956	1013	1043	1042
6-15 år	3232	3256	3258	3275	3354
16-22 år	2717	2683	2672	2611	2568
23-66 år	16957	17163	17339	17572	17725
67-79 år	2869	2997	3177	3325	3526
80-89 år	1333	1310	1275	1219	1189
90-105 år	258	277	300	322	323
	29 236	29 622	30 015	30 374	30 761
Befolkningsvekst i %		1,32 %	1,33 %	1,20 %	1,27 %
Vekst i yrkesaktiv del av befolkningen		1,21 %	1,03 %	1,34 %	0,87 %

%-vis vekst	2 013	2014	2015	2016
0-2 år	0,00 %	0,10 %	2,65 %	2,68 %
3-5 år	7,42 %	5,96 %	2,96 %	-0,10 %
6-15 år	0,74 %	0,06 %	0,52 %	2,41 %
16-22 år	-1,25 %	-0,41 %	-2,28 %	-1,65 %
23-66 år	1,21 %	1,03 %	1,34 %	0,87 %
67-79 år	4,46 %	6,01 %	4,66 %	6,05 %
80-89 år	-1,73 %	-2,67 %	-4,39 %	-2,46 %
90-105 år	7,36 %	8,30 %	7,33 %	0,31 %

Utvikling i befolkningssammensetningen

Tabellen viser at det vil være en vekst i den delen av befolkningen som etterspør plass i barnehagene, mens det vil være nedgang i antall barn/unge i skolepliktig alder i handlingsprogramperioden.

Utviklingen i den eldre del av befolkningen, gruppen over 80 år, vil være rimelig stabil eller ha en svak nedgang. Gruppen over 90 år vil ha en vekst, og er den gruppen som i størst grad vil etterspørre tyngre kommunale tjenester.

Utvikling i befolkningen

Tabellen under viser endring i befolkningsutvikling for Ringerike kommune sammenlignet med landet for øvrig. Sammenligningen viser at Ringerike vil ha en langt lavere vekst i befolkningen enn landsgjennomsnittet.

Befolkningsvekst i %	2012	2013	2014	2015	2016
Ringerike kommune	0,51 %	1,32 %	1,33 %	1,20 %	1,20 %
Landet	1,31 %	1,59 %	1,58 %	1,58 %	1,58 %
	-0,80 %	-0,27 %	-0,25 %	-0,38 %	-0,38 %

Utvikling i den yrkesaktive del av befolkningen

Tabellen viser utviklingen i yrkesaktiv del av befolkningen i Ringerike sammenlignet med landet. Det er denne gruppen av befolkningen som bidrar med innbetaling av inntektsskatt til kommunen. Som det fremgår av tabellen vil veksten i handlingsplanperioden være lavere enn i landet for øvrig. Oversikten viser at Ringerike kommune ikke vil klare å tilnærme seg den gjennomsnittlige skatteveksten som landet for øvrig.

Aldersgruppen 23-66 år	2012	2013	2014	2015	2016
RINGERIKE	16 957 1,02 %	17 163 1,21 %	17 339 1,03 %	17 572 1,34 %	17 725 0,87 %
LANDET	2 881 979 1,39 %	2 927 102 1,57 %	2 967 359 1,38 %	3 009 608 1,42 %	3 052 736 1,43 %
RINGERIKE vs LANDET	-0,37 %	-0,35 %	-0,35 %	-0,08 %	-0,56 %

Vekst i frie inntekter

Det ligger ingen økt aktivitet i veksten i de frie inntektene, men en videreføring av tjenestene på dagens nivå.

Skjønnsmidler

Ringerike kommune har fått 5,66 millioner kroner av allerede fordelte skjønnsmidler. Av disse gjelder 2,16 millioner kroner kompensasjon til inntektssvake kommuner og 3,5 millioner kroner fylkesmannens skjønnsmessige fordeling. Skjønnsmidlene er en ikke-påregnelig inntekt og vil variere fra år til år, og kan derfor ikke legges inn som en fast inntekt i handlingsprogramperioden.

Utviklingen i skatteinntekter

Det er budsjettert med en skatteinngang i 2012 på 595 millioner kroner. Prognosen for skatteinngang for landet er justert opp med 2,1 mrd. kroner for 2012, som vil gi en skatteinngang for Ringerike på 606 millioner kroner om prognosen skulle bli årets skatteinngang.

Skatteinngangen for 2012 danner utgangspunkt for beregningen av forventet skatteinngang i 2013. Rådmannen har i sin budsjettering valgt å legge oppjuster prognose for landet til grunn for beregning av skatteinngangen for 2013.

Ved å legge en forventet skattevekst på 4 % til grunn, gir det en forventet skatteinngang for 2013 på 630 millioner kroner. Rådmannen har merket seg at budsjettert skatteinngang de tre siste årene i gjennomsnitt har ligget 12 millioner kroner lavere enn det som har blitt faktisk skatteinngang. Basert på dette mener rådmannen det er tilrådelig å budsjettere med 646 millioner kroner i skatt for 2013.

Sentrale inntekter og –utgifter

HOVEDOVERSIKT DRIFT (Tall i 1000 kr)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
Brukerbetalinger	-60 940 342	-58 865 422	-60 781 937	-60 781 937	-60 781 937	-60 781 937
Andre salgs- og leieinntekter	-137 295 868	-149 541 161	-151 099 736	-151 099 736	-151 099 736	-151 099 736
Overføringer med krav til motytelse	-214 426 220	-193 837 507	-211 880 134	-216 730 134	-219 030 134	-324 230 134
Rammetilskudd	-604 471 677	-641 000 000	-687 000 000	-687 000 000	-687 000 000	-687 000 000
Andre statlige overføringer	-56 361 786	-48 894 563	-49 786 563	-49 786 563	-49 786 563	-49 786 563
Andre overføringer	-3 393 568	0	0	0	0	0
Skatt på inntekt og formue	-556 313 276	-593 742 339	-646 013 669	-640 555 832	-643 794 832	-665 374 832
Eiendomsskatt	-53 980 912	-54 485 000	-54 485 000	-54 485 000	-54 485 000	-54 485 000
Andre direkte og indirekte skatter	-310 634	0	0	0	0	0
SUM DRIFTSINNTEKTER (B)	-1 687 494 283	-1 740 365 992	-1 861 047 039	-1 860 439 202	-1 865 978 202	-1 992 758 202
Lønnsutgifter	889 640 730	889 132 254	948 343 815	943 957 178	943 957 178	943 957 178
Sosiale utgifter	244 647 521	224 546 334	233 922 281	233 922 281	233 922 281	233 922 281
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	228 481 822	231 423 296	243 965 103	240 965 103	240 965 103	240 965 103
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	68 009 441	65 192 847	167 319 398	167 319 398	167 319 398	167 319 398
Overføringer	208 268 102	261 233 710	193 557 935	192 807 935	192 807 935	192 807 935
Avskrivninger	46 093 435	40 000 000	40 000 000	40 000 000	40 000 000	40 000 000
Fordelte utgifter	-19 414 899	-19 233 050	-26 688 218	-26 688 218	-26 688 218	-26 688 218
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	1 665 726 152	1 692 295 391	1 800 420 314	1 792 283 677	1 792 283 677	1 792 283 677
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	-21 768 131	-48 070 601	-60 626 725	-68 155 525	-73 694 525	-200 474 525
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-32 028 317	-28 511 000	-24 301 000	-25 743 000	-30 824 000	-33 959 000
Mottatte avdrag på utlån	-236 159	-100 000	-222 800	-223 000	-223 000	-223 000
SUM EKSTERNE FINANSINNTEKTER (E)	-32 264 476	-28 611 000	-24 523 800	-25 966 000	-31 047 000	-34 182 000
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	32 780 537	37 878 746	33 598 746	43 953 746	55 073 746	83 988 746
Avdragsutgifter	42 603 670	42 064 000	42 000 000	47 000 000	52 500 000	60 000 000
Utlån	490 098	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	75 874 305	80 392 746	76 048 746	91 403 746	108 023 746	144 438 746
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	43 609 829	51 781 746	51 524 946	65 437 746	76 976 746	110 256 746
Motpost avskrivninger	-46 093 436	-40 000 000	-40 000 000	-40 000 000	-40 000 000	-40 000 000
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	-24 251 738	-36 288 855	-49 101 779	-42 717 779	-36 717 779	-130 217 779
Bruk av bundne fond	-12 322 722	-4 765 924	-262 023	-262 023	-262 023	-262 023
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-12 322 722	-4 765 924	-262 023	-262 023	-262 023	-262 023
Overført til investeringsregnskapet	3 261 198	11 220 000	12 600 000	21 300 000	23 600 000	128 800 000
Dekning av tidligere års merforbruk	13 469 000	28 157 466	35 084 000	20 000 000	11 700 000	0
Avsetninger til bundne fond	12 269 252	1 677 313	1 679 802	1 679 802	1 679 802	1 679 802
SUM AVSETNINGER (K)	28 999 450	41 054 779	49 363 802	42 979 802	36 979 802	130 479 802
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	-7 575 010	0	0	0	0	0

Rammetilskudd og inntektsutjevning

Ringerike kommune er en minsteinntektskommune. De siste tre årene har gjennomsnittlige skatteinntekter i prosent av landet vært 86,8 prosent. Ved utgangen av august 2012 var skatteinngangen 85,9 prosent av landsgjennomsnittet. Kommunen er derfor avhengig av det inntektsutjevningstilskuddet som inngår som en del av rammetilskuddet.

Basert på kommunens egen beregning av skattevekst i 2013, og forslag til statsbudsjett for 2013, er det budsjettert med 687 millioner kroner i rammetilskudd og netto inntekstutjevning.

Eiendomsskatt

I rådmannens grunnlagsdokument er det lagt inn eiendomsskatt med 54,278 millioner kroner.

Plan for inndekning av underskudd

Kommunen har et akkumulert underskudd pr. 1.1.2012 på 94,9 millioner kroner. Det er i budsjettet for 2012 budsjettert inndekning av 28,15 millioner kroner. Det er videre budsjettert med nedbetaling av akkumulert underskudd med 35,1 millioner kroner i 2013.

Prognose pr. september viser at kommunen mest sannsynlig vil nå budsjett i 2012, og klare målet om nedbetaling som budsjettert.

Kommunelovens § 48 krever at underskudd skal dekkes i påfølgende årsbudsjett, eller under særlige forhold over inntil ytterligere to år. Situasjonen når rådmannen legger frem grunnlagsdokumentet for 2013 – 2016, og basert på prognosen for 2012, er at Ringerike kommune ikke vil kunne oppfylle kommunelovens krav på dette punkt. Kommunen er i dialog med Fylkesmannen om situasjonen.

Det er en prioritert oppgave å sørge for at tidligere års underskudd blir dekket inn. Dette for å styrke kommunens likviditetssituasjon og bedre arbeidskapitalen (kommunens evne til å dekke løpende forpliktelser).

Rammeområdene

Kommunestyret fordeler driftsrammene på syv ulike rammeområder:

- Folkevalgte og revisjon
- Rådmannens ledergruppe og stab, strategiske tiltak
- Fellestjenester, fellesutgifter og støtteenheter
- Oppvekst og kultur
- Helse og omsorg
- Tekniske områder
- Avsetninger, overføringer særbudsjetter mv.

Det er netto utgiftsramme for hvert rammeområde som er bindende overfor kommunestyret. I tilfeller hvor kommunestyret vedtar innsparing for et område, skal denne så langt som mulig konkretiseres.

Tall i 1000 kr						
HOVEDOVERSIKT 1B	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
0 Folkevalgte Styringsorganer	5 964	6 177	6 436	6 436	6 436	6 436
1 Rådmann og strategiske tiltak	15 562	11 995	15 862	15 862	15 862	15 862
2 Støtteenheter-administrative	66 977	64 835	70 280	69 900	69 900	69 900
3 Oppvekst og kultur	409 547	411 017	445 691	445 531	445 531	445 531
4 Helse og omsorg	603 974	615 704	638 354	634 508	634 508	634 508
5 Tekniske områder	120 594	126 409	146 487	142 737	142 737	142 737
7 Avsetninger, overføringer	-2 897	50 542	53 145	53 145	53 145	53 145
SUM TIL DRIFT	1 219 721	1 286 679	1 376 255	1 368 119	1 368 119	1 368 119

Folkevalgte og revisjon (kontrollorganer)

Kommunen har ordfører i full stilling og varaordførers godtgjørelse er fastsatt til 20 prosent av ordførers godtgjørelse.

Kommunen har valgt hovedutvalgsmodellen med formannskap som fast utvalg for plan- og økonomisaker, tre hovedkomiteer (miljø- og arealforvaltning, helse, omsorg og velferd samt oppvekst og kultur) og kontrollutvalg. I tillegg eldreråd, råd for funksjonshemmede, skatteutvalg, klagenemnd og ungdomsråd.

Driftsrammer

Rammetabell 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Grunnlag for budsjett	6 277	6 436	6 436	6 436
Lønnskompensasjon	22	0	0	0
Rammeendring	137	0	0	0
Netto driftsramme	6 436	6 436	6 436	6 436

Tiltak i planperioden

	2013	2014	2015	2016
Nye/ endrede behov 2013				
Rammeendring	137			
Nye tiltak etter behandling i FS				
Nye tiltak etter behandling i KS				
Tiltak 2012				
Sum rammeendring	137	0	0	0

Rådmannens ledergruppe og stab

Rådmannens toppledergruppe er kommunens strategiske ledelse. Rådmannens stab utøver støtte-funksjon for rådmannens ledergruppe. Oppgavene er knyttet til koordinering og samordning av administrativ og politisk virksomhet, samt utviklingsrettede oppgaver mot Ringerikssamfunnet og organisasjonen, kommunikasjonsoppgaver internt og eksternt. Utfordringer og mål fremgår av rådmannens plattform.

Driftsrammer

	2013	2014	2015	2016
Grunnlag for budsjett	12 295	15 862	15 862	15 862
Lønnskompensasjon	531	0	0	
Rammeendring	3 036	0	0	0
Netto driftsramme	15 862	15 862	15 862	15 862

Tiltak i planperioden

	2013	2014	2015	2016
Nye/ endrede behov 2013				
Kommunalsjef	900			
Samfunnsutvikler	760			
Overføring av ansatt fra Helse	840			
Rammeendring	636			
Nye tiltak etter behandling i FS				
Nye tiltak etter behandling i KS				
Tiltak 2013				
Vannforvaltningsforskriften og Ringerikes deltakelse i vannområdene Tyrifjorden, Valdres og Indre Oslofjord Vest. Kr 100 000,- årlig i 2011-13	-100			
Sum rammeendring	3 036	0	0	0

Strategiske tiltak

Mål 2013-2016

De strategiske tiltakene opprettholdes på 2012-nivå med følgende endringer:

- Midler til rådmannens omstillingsbehov, samt tiltak for å rekruttere ledere og andre spesialiserte yrkesgrupper som det er vanskelig å rekruttere, reduseres med 0,5 millioner kroner i 2013, til 1 million kroner.

Støtteenheter

Status

Støtteenhetene skal bidra til oppnåelse av de generelle mål og delmål som er definert i rådmannens beslutningsgrunnlag, samt bidra til at linjen skal kunne nå sine mål på en mest mulig effektiv måte. Kompetanse er samlet sentralt og omfatter områdene økonomi, organisasjon- og personal, kommuneadvokat, forvaltning og drift samt IKT.

Økonomiavdelingen har ansvaret for føring av kommunens regnskaper, skatteinnkreving, skatteregnskap, arbeidsgiverkontroll, avgifter, innkjøp samt budsjett og analyse.

Organisasjon- og personalavdelingen har overordnet ansvar for lønn- og personalforvaltning, kompetanse- og organisasjonsutvikling, HMS, rekruttering samt nærværarbeid.

Kommuneadvokatkontorets primæroppgave er å bistå organisasjonen med juridisk rådgivning og kvalitetssikring samt å yte bistand i rettsvister.

Forvaltning og drift består av funksjoner som dokumentsender (post og arkiv), politisk sekretariat og Servicetorg. I tillegg har tjenesten ansvaret for valgsekretariat, beredskapssekretariat, behandling av skjenke-, salgs- og serveringsbevillinger. I tillegg ligger fellesutgifter som forsikringer, kontingenter bl.a. til KS, og portoutgifter og rådhusforvaltning.

IT-avdelingen har ansvar for telefoni og drift av samtlige datasystemer med unntak av teknisk.

Driftsrammer

	2013	2014	2015	2016
Grunnlag for budsjett	64 835	70 280	69 900	69 900
Lønnskompensasjon	1 844	0	0	
Rammeendring	3 601	-380	0	0
Netto driftsramme	70 280	69 900	69 900	69 900

Tiltak i planperioden

	2013	2014	2015	2016
Nye/ endrede behov 2013				
IT avd: "BedreStyring" (Kommuneforlaget)	200			
IT avd: "Merzell" innkjøpsverktøy	200			
Flytting av merkantilt personell fra helse	1 950			
Årsverk til rammeområde 4	-533			
Rammeendring	684	620		
Nye tiltak etter behandling i FS				
Nye tiltak etter behandling i KS				
Tiltak				
Redusert kompetanseutvikling		100		
Valg 2013	1 100	-1 100		
Sum rammeendring	3 601	-380	0	0

Mål 2013-2016

- Videreutvikle servicenivået i Ringerike kommune slik at kommunen innen 2014 anses som en av landets beste servicekommuner. Servicetorget vil være et viktig verktøy i denne sammenheng selv om arbeidet omfatter alle kommunens virksomheter.
- Tilrettelegge for en drift av støtteenheter basert på en tilstrekkelig bemanning for å løse fremtidige driftsoppgaver.
- Avtale med leverandør av dagens Lønns-/Personal- og Økonomisystem utløper våren 2014. Valg av eventuell fremtidig løsning gjennomføres.

Tiltak

- Igangsette organisasjonsgjennomgang for tilpasning av bemanning.
- Igangsette en prosess for evaluering av nåværende Lønns-/Personal- og Økonomisystem, med tanke på avklaring av fremtidige behov for støttesystemer. Det skal foretas en evaluering av dagens løsninger i løpet av 1. halvår 2013. Avhengig av resultat av evalueringen, må det utarbeides beslutningsgrunnlag for fremtidige løsninger.
- Videreføre arbeidet med å etablere en synlig strategisk og operativ organisasjons- og personalfunksjon, etablere en fremtidsrettet arbeidsgiverplattform samt bidra til kostnadsreduksjon.
- Sikre måloppnåelse innenfor Langtidsfrisk, IA (Inkluderende arbeidsliv)-, nærværs- og HMS (Helse, miljø og sikkerhet)-arbeid.
- Videreføre arbeidet med å gjøre kommunen til en langtidsfrisk organisasjon, herunder gi opplæring, oppfølging og støtte til linjeorganisasjonen innenfor Langtidsfrisk, IA-, nærværs- og HMS-arbeid.
- Være pådriver i utrednings- og endringsarbeidet for en fremtidig organisering av kommunen, herunder evaluering og endring av ledelsesfunksjoner, merkantile funksjoner og administrative funksjoner.
- Være pådriver i arbeidet med kompetanseheving for ledere, og rekruttering av lærlinger i henhold til vedtatt handlingsplan.
- Det vil bli arbeidet med å endre arbeidsvaner, holdninger og tilpasning av interne arbeidsprosesser, for innkjøpere og leverandører, for å tilpasses de nye verktøyene slik at gevinstene kan realiseres. Det skal legges til rette for at alle innkjøp av varer og tjenester gjøres ut fra gode etiske og miljømessige holdninger.
- Forberede håndtering av den økte saksmengde som interkommunalt samarbeid innen barnevern kan medføre.
- Gjennomføre overføringen av Overformynderiet til staten i løpet av 2013.
- Videreføre arbeidet med elektronisk saksflyt i hele kommunen og arbeidet med innføring av elektronisk arkiv samt fortsette arbeidet med implementering av elektroniske skjema som gjør at kommunens innbyggere på utvalgte områder kan sende henvendelser til kommunen som kan leses direkte inn i kommunens saksbehandlersystem.
- Lansere en webløsning for innbyggere og næringsliv, som gir tilgang til sine saker i kommunens elektroniske arkivsystem.
- Tilgjengeliggjøring av ansattes skrivebord for BYOD tenkning (Bring Your Own Device).
- Samling av kommunens telefonløsninger mot en sentral.
- Etablere NOARK elektronisk arkiv i Sikker sone for helseopplysninger.
- Legge til rette for elektronisk samhandling over helsenet med fastleger, sykehus, NAV og andre offentlige etater «Meldingsløftet».

Oppvekst og kultur

Status

Oppvekst og kultursektoren arbeider for å opprettholde og utvikle kvalitet på tilbudet for barn og unge innenfor de eksisterende rammer. Barnehage, skole og SFO utvikles etter kommunalt vedtatte handlingsplaner. Sektoren har vært gjennom nedskjæringer, og driftes stramt økonomisk. Samtidig med reduksjon av rammene, har det vært en økning i ressursforbruk til spesialpedagogisk hjelp og undervisning i barnehager og skoler.

Skolene har fokus på læringsmiljø, relasjoner elev-lærer, og på å forebygge, avdekke og håndtere krenkende handlinger som mobbing. "Ringeriksskolen" sin handlingsplan følges opp både sentralt og på den enkelte skole. Det legges vekt på kompetanseutvikling og erfaringsutveksling.

Ringerike kommune gir barnehageplass til de som etter loven har rett til plass. Forutsetningen er at barnet fyller ett år innen 1. september samme høst som barnet begynner i barnehagen, er bosatt i Ringerike kommune innen august, og har søkt om barnehageplass innen 1. mars. For å dekke behovet etablerte kommunen i 2012 nye barnehageplasser, blant annet på nedlagte Heggen skole.

Reduksjonen i bemanningen i barnehagene høsten 2011 har fått helårsvirkning i 2012. Tilbakemeldinger på reduksjonen fra de private og kommunale barnehagene høsten 2012 viser at de håndterer driften innenfor de nye rammene uten at lover og forskrifter brytes. Det rapporteres imidlertid om større slitasje og noe redusert pedagogisk tilbud til barn. Utviklingen følges kontinuerlig ut fra meldinger både fra styrere og foreldre. Det ville ikke være forsvarlig å redusere bemanningstettheten ytterligere.

Det ble ansatt kulturleder i kombinasjon med stilling som kulturskolerektor høsten 2012. Kulturskolen holder til i nye lokaler, arbeider med synlighet, kvalitet og bredde innenfor rammene av drift. Skolen ser aktivt på muligheter for nye undervisningsformer og tilbud.

Kulturadministrasjonen skal bistå det frivillige lag- og organisasjonsliv, tilrettelegge for aktivitet og være en støttespiller for kunst og kultur. Dette sees og i sammenheng med regionalt samarbeid.

Det er en faglig yrkes stolthet blant medarbeiderne i alle enheter i sektoren, et godt utgangspunkt for videre utvikling av profesjonalitet og kvalitet.

Driftsrammer

	2013	2014	2015	2016
Grunnlag for budsjett	410 667	445 691	445 531	445 531
Lønnskompensasjon	12 858	0	0	
Rammeendring	22 166	-160	0	0
Netto driftsramme	445 691	445 531	445 531	445 531

Tiltak i planperioden

	2013	2014	2015	2016
Nye/ endrede behov 2013				
Internkjøp fra Eiendomsforvaltningen	-350			
Byrdefull ressurs	1 200			
Heggen barnehage drift	1 847			
Økning av tilskudd til ikke- kommunale barnehager	12 600			
Økning utgifter til barn med spesielle behov i barnehage	1 200			
Årsverk fra rammeområde 2	533			
Ny giv/valg fag/kulturskoletime	500	700		
Økning med 4 klasser pga. klassedelinger	2 000			
Rammeendring	2 636	-860		
Nye tiltak etter behandling i FS				
Nye tiltak etter behandling i KS				
Sum rammeendring	22 166	-160	0	0

Hovedutfordringer

Skoler

- Skolenes rammer fastsettes etter en minimumsmodell som viser hva som må til for å drive i tråd med lov og avtaleverk. Med nåværende skolestruktur er det ikke anledning til å redusere antall lærere per elevgruppe/klasse. Det er relativt store variasjoner i elevtallet i kommunens 160 klasser. Utfordringene med å drive tilpasset opplæring og gjennomføre læreplanverkets målsettinger i store klasser er betydelige.
- Omfanget av spesialundervisning øker fortsatt, selv om den kraftige økningen skoleåret 11-12 er dempet. Dette gir økonomiske og faglige utfordringer for Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og den enkelte skole også i 2013. Økningen sammenfaller med nasjonale utviklingstrekk, men er sterkere i Ringerike.
- Ny Giv og valgfag innføres på ungdomstrinnet skoleåret 12-13. Dette skal øke mestringsopplevelsen og bedre det totale opplæringstilbudet for den enkelte elev. Begge tiltakene gir faglige, økonomiske og organisatoriske utfordringer for ungdomstrinnet.
- Skolenes driftsbudsjetter utenom lønn er på samme kronenivå som i 2010, noe som gir realnedgang også i 2013. Rammen fordeles på skolene etter elevtall og gir lite rom for å dekke etterslep i fornying av læremidler og inventar.
- Manglende vedlikehold og behov for bygningsmessige oppgraderinger preger også mange av skolene. Under halvparten av skolene er godkjent ut fra Forskrift for miljørettet helsevern fra 1994. Revisjon av kommunens vedlikeholdsplan i 2013 vil på nytt få fram store behov og utfordringer på dette feltet.

Barnehager

- Ringerike kommune har pr i dag ca. 1 365 barnehageplasser. Høsten 2012 ble det etablert 24 nye barnehageplasser for å gi plass med til barn med rett til det etter barnehageloven. Å gi plass til alle med rett til det kan bli en utfordring også høsten 2013.
- Reduksjon i bemanning i barnehagene ble iverksatt i 2011. Det er fortsatt behov for å følge opp vedtaket i forhold til sikkerhet, pedagogisk tilbud, arbeidsforhold til de ansatte og økonomisk effekten.
- Øie-utvalget presenterte i sin NOU 16.01.12 forslag til å endre barnehageloven. Den vil gi Ringerike kommune utfordringer dersom den går igjennom slik den er foreslått. For eksempel er det foreslått en regulering av den pedagogiske bemanningen. Ringerike har i dag god dekning av førskolelærere, men vil med de nye forslagene mangle flere fagutdannede.
- Ringerike kommune har et stort ansvar for å drive myndighetsoppgaver som for eksempel godkjenning av barnehager, tilsyn av barnehager og samordne opptak. Stedlige tilsyn vektlegges i barnehageloven og foreslås ytterligere skjerpet i forslag til ny lov. Det er en utfordring å utvide årets dokumenttilsyn til stedlig tilsyn i 2013.
- Barnehagesektoren i Ringerike har en økning i behovet for spesialpedagogisk hjelp til barn i førskolealder. Dette sammenfaller med nasjonale utviklingstrekk.

Kultur

- Få tiltak er lovbestemt i omfang, men kommunen er pålagt å ha visse tjenester. Det er viktig med godt samarbeid med frivillige, amatører og profesjonelle utøvere innenfor kultur og idrett. Det er en utfordring å beholde kommunen som en viktig aktør og premiss-leverandør på et felt som i stor grad handler om livskvalitet i et samfunn.

Mål 2013-2016

Oppvekst og kultur

1. Skolene og barnehagene skal reflektere aktivt over egen praksis og bruke erfaringer, forskning og brukermedvirkning i alt utviklingsarbeid.
2. Skolene og barnehagene skal gi et omsorgsfullt og utfordrende tilbud til hvert enkelt barn.
3. Kulturtjenester skal sikre bredde, fordypning og synergieffekter mellom amatører og profesjonelle, både mellom utøverne og overfor publikum.

Rammer og tiltak

Skole-, barnehage- og kultursektoren i Ringerike ligger lavt i KOSTRA-statistikken sammenlignet med sammenlignbare kommuner. Dette er også et signal om at det er få muligheter for reduserte driftsrammer på disse områdene.

- Skolenes budsjetter tilpasses slik at det kan rapporteres lovlig lærertetthet hver høst i nasjonal rapportering (GSI). Styrkingstiltak knyttet til store klasser (over 24 elever) er redusert fra høsthalvåret 2012. Dette gir mindre deling i praktisk estetiske fag. Virkningen av dette følges opp og evalueres.
- Barnehagenes rammer og overføringer til private barnehager videreføres. Eventuelt behov for flere plasser vil medføre økte kostnader.
- Rammen for tilskudd til lag og foreninger er foreslått uendret i 2013. Dette er tilskudd hovedkomiteen for oppvekst og kultur bevilger etter innkomne søknader. Tilskuddene genererer betydelig privat innsats av ressurspersoner rundt i kommunen.

Tiltak (beskrivelse av tiltaket og konsekvenser i et brukerperspektiv)

- Gjennom prosjektet helhetlige tiltak for barn og unge, sees kommunens tjenester i sammenheng. Mål er økt kvalitet gjennom samhandling og samordninger av tjenester og kompetanse. En ser også på om denne samordningen kan føre til redusert ressursbruk i barnehage-, skole- og helsesektor. Dette følges opp gjennom prosjektet om endret tildelingsmodell for kommunale tjenester.
- Iverksetting av handlingsplanene i barnehage, skole og SFO fortsetter. Det fokuseres på iboende ressurser og muligheter og styrking av relasjoner, en god og tydelig voksenrolle gjennom bl.a. LØFT-metodikk, og et oppvekstmiljø fritt for krenkende handlinger som mobbing.
- Framtidig skoleløsning for Hønefoss-området utredes vinteren 12-13. Målet er et godt grunnlag for beslutning våren 2013, der faglige og økonomiske konsekvenser og muligheter analyseres. Utredningen sees i sammenheng med kommunens overordnede arealprosjekt, der også skole inngår.
- Kommunen arbeider med å kvalitetssikre utbyttet og å redusere omfanget av spesialundervisningen. Målet er bedre tilpasset ordinær opplæring. Når det gjelder spesialundervisning, ønsker en tidlige og effektive tiltak, høy kvalitet på gjennomføring, god evaluering og kunne avslutte spesialundervisningen når målene er nådd. En tar sikte på noe reduksjon i utgiftene til spesialundervisning i 2013. Dette følges opp gjennom prosjektet om endret tildelingsmodell for kommunale tjenester.
- Valgfag på ungdomstrinnet videreføres i 2013 på 9. trinn høsten 2013. Det skal gjøre skolehverdagen mer praktisk og relevant for elevene. Skoleuka utvides med en halv time som følge av dette.
- «Ny Giv», innføres fra 2013. «Ny Giv» retter seg mot de 10 prosent svakestelevene i 10. trinn for å styrke deres kompetanse i lesing og regning. Ekstra oppfølging skal bedre karakterene og forutsetningene for gjennomføring av videregående skole. Kompetanseutvikling for lærere og økt samarbeid mellom grunnskole og videregående skole inngår også.

- Regjeringens forslag til styrking av ungdomsskoletrinnet gir to av skolene muligheter for å søke om ekstra ressurser for å gi en mer tilpasset opplæring fra høsten 2013.
- 5-6 lærere tar årlig kompetansegivende videreutdanning etter strategi utarbeidet av Utdanningsdepartementet, KS, Utdanningsdirektoratet og Utdanningsforbundet. Utgiftene deles mellom stat og kommune. Ordningen bidrar til øket kvalitet på opplæringen.
- Læringscenteret for voksne får redusert sin ramme med 300 000 kr i 2013. Dette fører til større grupper og større utfordringer med å dekke behovene på området.
- Barnehagebehovet i Ringerike kommune de neste årene bør utredes. Dette bør gi et bilde av utfordringer, krav, forventninger, og hvordan Ringerike kommune skal møte dette. Kvalitet, barnehagestruktur og kostnader bør belyses. Kommunens arealprosjekt ivaretar deler av dette behovet.
- For å sikre at alle barn med rett til plass i barnehage får plass også fra høsten 2013, utvides antall plasser ved Heggen barnehage.
- De kommunale og private barnehagene fortsetter en prosess for å sikre at alle barn i Ringerike skal få et likeverdig tilbud. Det er også et mål å få til et tettere samarbeid mellom barnehagene når det gjelder kompetanseutvikling og kvalitetssikring.
- Det jobbes også med å kvalitetssikre at tilskuddet til private barnehager gis etter gjeldene lover og regler. Kommunale retningslinjer vedtas høsten 2012.
- Kulturskolen utvikles innenfor de gitte rammene. Målet er en aktiv, synlig og attraktiv kulturskole for alle. En ønsker å utrede muligheter for endrede undervisningsformer innen visse fag for å kunne tilby kulturskole for flere. Kulturskolen sees og i sammenheng med SFO, korps og andre lokale ressurser.
- Regjeringens forslag om en gratis kulturskoletime hver uke i skole/SFO-tiden planlegges innført på barnetrinnet (1.-4. trinn) fra høsten 2013. Tilbudet skal være frivillig for elevene.
- Det utarbeides en helhetlig kulturplan for Ringerike kommune, med satsningsområder, muligheter og samarbeid. Vi ønsker å arbeide fram gode møtepunkter mellom lag, organisasjoner og kulturlivet, for å kunne være en støttespiller, og sørge for god informasjon til kommunens innbyggere.
- Det fokuseres på kultur, frivillighet og oppvekst i et forbyggende og helsefremmende perspektiv.

Betalingsendringer (vesentlige endringer)

Betalingssetningene for skolefritidsordningen er foreslått øket med 3,5 % i 2013. Den forrige økningen var i 2011.

Helse og omsorg

Status

Helse og omsorgssektoren arbeider for å opprettholde og utvikle kvalitet på tilbudet for innbyggere med reduserte kostnadsrammer. Sektoren har redusert driftskostnadene innen helse og omsorg de siste årene. Ringerike er den eneste av sammenlikningskommunene som har redusert kostnader tre år på rad innen pleie og omsorg. Dekningsgrad og tjenestenivå er i stor grad opprettholdt. Det er en negativ kostnadsutvikling innen sosiale tjenester. Helsetjenester har moderate kostnader, og det er stabilitet innen barnevern.

Samhandlingsreformen har slått inn i driften av tjenestene. Ringerike og flere andre kommuner opplever et taktskifte i arbeidet med pasienter. Flere pasienter med mer omfattende behov skrives ut tidligere enn før. Presset er spesielt merkbart i institusjonene og i hjemmebasert omsorg, hvor en har opplevd nye rammebetingelser. Vi har tilpasset tjenestene slik at vi ivaretar pasientenes behov.

Enhetskostnad i institusjon har gått ned på grunn av lavere pleiefaktor. Med en pleiefaktor på 1 på Austjord, 0,92 på Hvelven og 0,7 på de øvrige institusjonene anses det som uforsvarlig å effektivisere de ordinære institusjonene. Ringerike har fremdeles en høy enhetskostnad i institusjon sammenlignet med andre kommuner. Årsaken til dette er de spesialiserte avdelingene ved Austjord. Skal institusjonstjenesten effektiviseres ytterligere må nivået på tjenestene her reduseres.

Det området som har et høyt volum og dermed en høy kostnad er tjenestene til yngre funksjonshemmede. Dette har i all hovedsak to årsaker. Vi har flere funksjonshemmede i tjenesten enn andre kommuner, men vi har ikke flere funksjonshemmede innbyggere. Dette betyr at tildeling av tjenester og boliger over tid har vært på et høyt nivå og tildelingspraksis i fremtiden må endres. Tjenesten vil ikke kunne effektiviseres betydelig på kort sikt. Det er et langsiktig arbeid med å redusere kostnader og tilpasse tjenestene, da mange brukere har vedtak som strekker seg over flere år.

Økonomisk sosialhjelp har en bekymringsfull, negativ utvikling. Dette gjelder i stor grad unge sosialhjelpsmottakere.

Området har betydelig økte utgifter på boliger. Det gjelder både boliger med og uten bemanning. Noe skyldes en budsjettert leieinntekt knyttet til overgangen til boligstiftelsen.

Driftsrammer

	2013	2014	2015	2016
Grunnlag for budsjett	618 891	638 354	634 508	634 508
Lønnskompensasjon	19 445	0	0	
Rammeendring	18	-3 846	0	0
Netto driftsramme	638 354	634 508	634 508	634 508

Vedtatte tiltak i planperioden

	2013	2014	2015	2016
Nye/ endrede behov 2013				
Internkjøp fra Eiendomsforvaltningen	-205			
Opphevelse av husleie Kriresenteret	-1 562			
Økning i satser lørdag-/ søndagstillegg fra kr 35 til kr 50	5 675			
Flytting av merkantile stillinger til 220201	-1 950			
Ikke internfakturering på vask	-299			
Ikke internfakturering hjelpemiddellageret	-1 458			
Økning medfinansiering samhandlingsreformen	849			
Overføring av person til rådmann og stab	-860			
Rammeendring	-3 767	-3 846		
Nye tiltak etter behandling i FS				
Nye tiltak etter behandling i KS				
Ikke gjennomførte tiltak 2012				
Ulønnet permisjon SLT-koordinator	295			
Samlokalisering i hjemmetjenesten og kutt til bilutgifter	1 000			
Dagsenter Heradsbygda flyttes til Austjord	1 500			
Effektivisering transporttjenesten	800			
Sum rammeendring	18	-3 846	0	0

Hovedutfordringer

Sosial ulikhet

I Ringerike kommune har vi i dag lavt utdannings- og inntektsnivå, høy andel unge uføre og en relativt høy grad av sykkelighet i befolkningen sammenliknet med landsgjennomsnittet. Konsekvensen av dette er at sektoren har et høyere kostnadsnivå pr. innbygger enn sammenlignbare kommuner. Levekår og sosial ulikhet har stor betydning for folkehelsen. Folkehelsemeldingen og boligsosial handlingsplan skal ligge til grunn for førende for langsiktige strategier og tiltak

Nye oppgaver knyttet til samhandlingsreformen

Kommunene vil få et hovedansvar for styrkingen av det forebyggende helsearbeidet og for de store livsstilssykdommene. Det er lagt opp til at kommunene skal styrke sin samfunnsmedisinske rolle og kompetanse og at folkehelsearbeidet skal styrkes.

Det er meningen å utvikle tilbud som bidrar til færre sykehusinnleggelser og tidligere utskrivning fra sykehus. På den måten skal det bli færre innleggelser i helseforetak og oppholdene der skal bli kortere.

En vellykket samhandlingsreform forutsetter bedre balanse og likeverdighet mellom spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Reformen skal gjennomføres over tid fra 1. januar 2012. Folkehelsemeldingen og en strategisk plan for samhandlingsreformen skal ligge til grunn for videre strategier og tiltak.

Volum på tjenester

Etter effektivisering i 2012 bør eldreomsorgen skjermes for ytterligere kutt innenfor nåværende struktur. Her vil det være et betydelig økt behov for tjenester i årene fremover. Forekomsten av innbyggere med demens er økende, og sektoren bør øke innsatsen til denne målgruppen for å kunne levere forsvarlige tjenester i fremtiden. Volum på tjenester til yngre funksjonshemmede er høyt. Det utarbeides en strategisk plan for tjenester til yngre funksjonshemmede som støtter opp om eksisterende arbeid.

Boliger

Det skal foretas en analyse av behovsutvikling i befolkningen for alle tjenester. En analyse av struktur på boliger / institusjoner med heldøgntjenester legges frem til politisk behandling. Disse analysene skal tilpasses boligsosial handlingsplan og effektiv arealbruk.

Struktur på areal med heldøgns omsorg

Så langt har reduksjonene vært gjennomført uten store endringer i bygningsmassen som brukes til heldøgn omsorg. Siden allerede gjennomførte reduksjoner har gjort tjenesten mer produktiv og tjenestevolumet mindre, blir det stadig vanskeligere å gjennomføre nye reduksjoner. Det er foretatt en analyse av 3 ulike modeller for om mulig å effektivisere driften ved å utnytte arealene bedre.

1. **Alternativ 0:** Ingen endring av struktur for sykehjem og for boliger med omsorg. Utbygging av boliger med omsorg for å dekke økt etterspørsel som planlagt.
2. **Alternativ 1:** Struktur som i dag for sykehjem. Bygging av større bofellesskap med omsorg for å bedre strukturen og redusere driftsutgiftene. Større utbygging av boliger enn i alternativ 0; en del av de minste enhetene tas ut av bruk.
3. **Alternativ 2:** Utbygging av nytt sykehjem nå. Tilsvarende kapasitet i ett eller flere sykehjem omgjøres til bofellesskap. Dette gjøres både for å dekke økt kapasitetsbehov for bofellesskap samt for å bedre strukturen; både i bofellesskap og for sykehjem.

Mål 2013-2016

Kommunen skal tilpasse seg til de rettslige, økonomiske, faglige og organisatoriske føringer i henhold til samhandlingsreformen og nasjonal helse- og omsorgsplan. En søknad om etablering av kommunale øyeblikkelig-hjelp-plasser skal fremmes innen 1. mars 2013 gjennom et interkommunalt samarbeid.

Helse- og omsorgstjenestene skal bidra til å bedre levekårene for de vanskeligstilte gjennom å fremme overgang til arbeid. Sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet skal bidra til sosial og økonomisk trygghet.

Helse- og omsorgstjenesten skal ha fokus på familien, barnehagen og skolen som samhandlingsarena når det gjelder tjenester til barn og unge. Ringerike kommune skal ta utgangspunkt i brukernes ressurser og ha høy grad av brukermedvirkning i utforming av tjenestetilbudet/tiltak.

Ringerike kommune skal utarbeide en ny boligsosial handlingsplan i løpet av 2013.

Tiltak for å nå målene

Boligsosial handlingsplan

Sammen med arbeid, utdanning og helse regnes bolig som en av de fire grunnpilarene i velferdspolitikken. Boligpolitikken er en integrert del av arbeidet mot fattigdom, og det å bo trygt og godt øker innbyggernes velferd og mulighet til å mestre eget liv. Det at flere har forutsigbare boligforhold, og mestrer å opprettholde disse, vil være med på å bedre folkehelsen i Ringerike.

En godt gjennomarbeidet plan vil kunne gi oss følgende gevinster:

- Mer samkjørt boligpolitikk mellom enheter/virksomheter
- Større effektivitet ved å samordne ressursene
- Økt kunnskap om boligbehovet i kommunen
- Økt kunnskap om statlige virkemidler
- Bedre og målrettet bruk av virkemidlene
- Bedre utnyttelse av kommunens boligmasse

Den boligsosiale handlingsplanen vil gi grunnlag for beslutning om strategiske mål for kommunens boligsosiale arbeid og foreslå tiltak for å nå disse målene.

Se muligheter fremfor begrensninger - volum på tildeling av tjenester

«God helse slik folk ser det» er en norsk studie som viser at for folk er helse et dypt personlig fenomen, tett vevd inn i det individuelle og det sosiale livet. Hvis man anerkjenner at mennesket i hovedsak skal ha eiendomsrett over eget liv, må denne eiendomsretten også gjelde helsen.

Det offentliges rolle er å tilrettelegge for de gode valgene. Myndiggjøring er et sentralt begrep i dette, samt holdningsarbeid for å påvirke folks motivasjon til å ta ansvar for egen helse. Myndiggjøring innebærer at folk blir i stand til å definere sine egne problemer ut fra sin egen situasjon, og finne sine egne løsninger i fellesskap med andre.

Tildeling av tjenester skal preges av dette:

Ringerike kommune skal tildele tjenester etter BEON-prinsippet (beste effektive omsorgsnivå). BEON-prinsippet vil normalt innebære en vridning av ressurser fra langtids sykehjemsplasser til korttidsplasser, heldøgns omsorgsplasser i omsorgsboliger og hjemmebasert omsorg.

Beste effektive omsorgsnivå er oftest også effektiv ressursutnyttelse.

“Samhandlingsreformen” bruker begrepet BEON-prinsippet - Beste og mest effektive omsorgsnivå:

“Kommunene skal sørge for en helhetlig tenkning med forebygging, tidlig intervensjon, tidlig diagnostikk, behandling og oppfølging slik at helhetlige pasientforløp i størst mulig grad kan ivaretas innenfor beste effektive omsorgsnivå (BEON).”

Kommuner som reelt tilbyr tjenester etter BEON-prinsippet har vanligvis den mest kostnadseffektive driften. Det skyldes at en utbygging av tjenestetilbudet på de lavere nivåene, spesielt hjemmesykepleien, bidrar til å redusere presset på de kostbare institusjonene. Tjenestetilbudet blir mer individuelt tilpasset i omsorgsbolig enn i sykehjem. Funksjonsnivået til brukeren ivaretas som hovedregel best når brukeren bor i eget hjem (inkl omsorgsbolig). I tillegg vil brukers familie ofte kunne bidra mer når brukeren bor hjemme. Begge deler er bra både for bruker og for kommunen.

Forutsetninger for å kunne tildele tjenester etter BEON-prinsippet:

- Dimensjonering av nivåene i tiltakstrappen
- Tydelighet i prioriteringer av søkere
- Profesjonalisert saksbehandling
- Tydelighet i saksbehandleres ansvar for å forvalte kommunens samlede ressurser
- Rutiner for vurdering / revurdering av tildelte tjenester i forhold til funksjonsnivå

Frivillighet

Det er noen som hevder at mennesker før var flinkere til å ta vare på hverandre. Folk var flinkere med dugnad, naboene var mer delaktige i hverandres liv og storfamilien hadde betydning ved at familiemedlemmene tok seg mer av hverandre.

Det er mange som i dag er ensomme og som kan få en mer meningsfull hverdag dersom det lå til rette slik at de kunne bidra med frivillig arbeid. Samtidig har flere behov for ytelser og sosialt samvær som er større enn hva kommunale helse- og omsorgstjenester kan gi dem.

Ringerike kommune har et godt samarbeid med flere organisasjoner som bidrar med frivillig arbeid og dette bidrar med verdifull aktivitet på en rekke områder. Mye av det som skjer i frivillig sektor skjer imidlertid uavhengig av kommunen.

Det kan også være slik at mange ønsker å tilby sin hjelp uten å vite hvordan de skal gå frem, og det er viktig å utnytte disse ubrukte ressursene hos innbyggerne. Ringerike kommune

ønsker å tilrettelegge i større grad og å være en støttespiller for frivillig sektor. Dette kan vi oppnå ved å tydeliggjøre ansvar for samarbeid med frivillige organisasjoner.

Frivillig arbeid har vinn-vinn effekter:

- er et supplement til kommunens tjenester
- frivillig arbeid bidrar til deltakelse og gir et meningsfylt livsinnhold og er dermed helsefremmende i seg selv

Fra økonomisk sosialhjelp til aktivitet og arbeid

Ett av tiltakene for god folkehelse er å få flere av kommunens innbyggere i arbeid eller aktivitet.

Hvert år bruker den statlige delen av NAV i underkant av 50 millioner på arbeidsrettede tiltak for brukerne på Ringerike. Tiltakene på statlig side er kvalifiserende tiltak, det vil si at de skal gi brukerne relevant kompetanse som innen rimelig tid øker muligheten til arbeid.

De fleste av brukerne som mottar økonomisk sosialhjelp eller er deltagere i kvalifiseringsprogram, har behov for andre tiltak enn de statlige tiltakene. Disse brukerne er ofte forholdsvis langt unna arbeidsmarkedet og trenger tiltak som motiverer til deltagelse, gir mestring på grunnleggende livsområder og som bidrar til å avklare ressurser og behov.

(Denne brukergruppen har behov for å bygge opp grunnleggende kompetanse slik at de kan nyttiggjøre seg av arbeidsrettede tiltak.)

På grunn av den økonomiske situasjonen i kommunen har NAV pr i dag ingen lavterskeltiltak rettet mot denne målgruppen. Gjennom lavterskeltiltak som gir tidlig avklaring, behovsvurdering og tilpasset sysselsetting vil gruppen raskere komme ut av rollen som passive mottakere av ytelser og flere vil få økt evne og mulighet til utdanning og lønnet arbeid. Aktuelle kommunale tiltak for å oppnå dette er jobbverksted, arbeidslag og faste praksisplasser i kommunen.

Tiltakene vil bekjempe fattigdom og gi brukerne store personlige gevinster i form av økt selvbilde og mestringsfølelse.

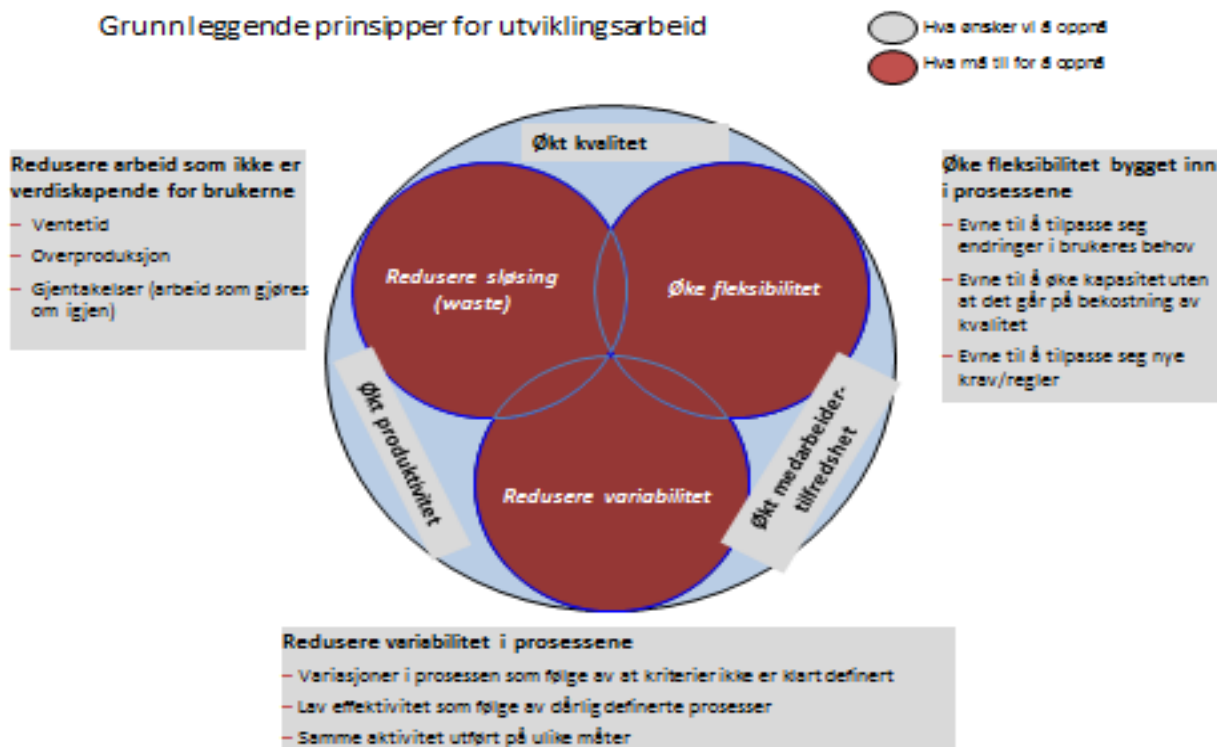
Tiltakene forventes å gi gevinster i form av redusert utbetaling av sosialstønad. Sekundært kan det forventes gevinster som resultat av arbeidslag og praksisplasser blant annet i form av økt vedlikehold av kommunens eiendomsmasse og kommunale naturområder.

Kompetanseutvikling

Med kompetanseutvikling menes tiltak som skal bidra til at sektorens medarbeidere har de kunnskaper, ferdigheter og holdninger som er nødvendige for å levere tjenester i tråd med vedtatt kvalitet. Kompetanseutvikling blir derfor et av flere verktøy for å nå sektorens mål. Kurs, seminar, intern opplæring, e-læring, hospitering og nettverksbygging vil være relevante tiltak. I handlingsprogramperioden vil sektoren bl.a. fortsette satsingen på kompetanseutvikling innenfor demens, ernæring, psykisk helse og rus, og ledelse. Modellen med kvalitetsutvalg, rapportering på kvalitet og avvik og en årlig rullering av kompetanseutviklingsplan videreføres.

Standardisering

I modellen vises tre grunnleggende prinsipper for forbedringsarbeid. Utgangspunktet for modellen er målene om økt kvalitet, økt produktivitet og økt medarbeidertilfredshet. Skal vi få det til må det jobbes med å redusere sløsing, øke fleksibilitet og redusere variabilitet (dvs standardisere).

Tanken bak standardisering som strategi er å oppnå målene i modellen over ved å standardisere bruken av boligene og utførelse av tjenestene. Dette kan vi for eksempel gjøre ved å samle brukergrupper med like behov og dermed like kompetansebehov i samme bolig/område slik at prosesser for tjenesteyting kan tilpasses og standardiseres for målgruppen. Modellen er egnet for alle typer prosesser.

Kjøp av tjenester

Ringerike kommune yter helse- og omsorgstjenester til en rekke innbyggere med til dels svært ulike utfordringer. De fleste har bistandsbehov som vi har god kompetanse og kapasitet til å hjelpe innen egen organisasjon. Det vil imidlertid alltid være en liten gruppe som det kan være utfordrende å gi forsvarlige tjenester. Bakgrunnen for dette er at behovet er lite i omfang slik at egne erfaringer er begrenset og dermed også lite utviklet fagmiljø.

Disse gruppene er:

- Demente med utstrakt atferdsproblematikk
- Rus
- Psykiatri
- Dobbelt diagnoser

Vi har i dag avtaler med en rekke private leverandører av institusjonsplasser. Vi kjøper tjenester av disse etter at alle mulige tiltak er forsøkt innen egen organisasjon. Disse tiltakene er ofte kostbare, både når det gjelder økonomiske ressurser og når det gjelder slitasje på eget personal, pårørende og brukeren selv. Ved å kjøpe disse tjenestene har vi mulighet for å plassere mer presist, og ikke være tvunget til å samlokalisere brukere hvor dette kan være mer ødeleggende enn oppbyggende.

Timepris og enhetskostnad for praktisk bistand og institusjonstjenester er lavere hos private utførere enn i kommunal regi. Dette har flere årsaker bl.a. ulike pensjonskostnader og andel faglærte i tjenesten. For å kunne effektivisere tjenesten har vi to alternativer:

1. Benchmarking av tjenesten for en ytterligere effektivisering av driften.
2. Kjøp av tjenestene fra private leverandører.

Rådmannen anbefaler at en i 2013 ser på praktisk bistand og en mulig effektivisering av denne tjenesten.

Teknisk sektor

Status

De tekniske områdene i Ringerike kommune omfatter tjenester knyttet til kommunal infrastruktur (veg, vann, avløp, rensing, park og idrett), kommunale bygg, brann og redning samt miljø- og arealforvaltning i kommunen.

Det er ikke tilstrekkelig økonomi til vedlikehold av kommunale bygg og veger, og rådmannen er bekymret over det akkumulerte vedlikeholdsbehovet både for kommunale bygg og kommunale veger. Det vises til:

Vedlikehold av bygg: kommunestyret sak 94/12 i møte 28.6.2012

- Oppstart hovedplan veg: hovedkomiteen for miljø- og arealforvaltning sak 140/11 i møte 5.12.2011

Det er besluttet at teknisk drift og eiendomsforvaltningen skal samlokaliseres på Follum. Innflyttingen startet i slutten av september 2012 og det forventes at alt er på plass våren 2013 når nødvendig tilrettelegging er foretatt. Fra 1.10.2012, har derfor tekniske tjenester en ny organisering. Som følge av dette er det også etablert en «ny» eiendomsforvaltning med ansvar for forvaltning av kommunens inn-/utleie av boliger og eiendommer.

Driftsrammer

	2013	2014	2015	2016
Grunnlag for budsjett	126 409	146 487	142 737	145 487
Lønnskompensasjon	4 668	0	0	
Rammeendring	15 410	-3 750	2 750	0
Netto driftsramme	146 487	142 737	145 487	145 487
	2013	2014	2015	2016
Nye/ endrede behov 2013				
Eiendomstjensten: Internsalg til Oppvekst	350			
Eiendomstjensten: Internsalg til Plo	205			
Eiendomstjensten: Økte kostnader Boligstiftelsen (inkl 3.171.000 i mva)	13 354			
Eiendomstjensten: tapt husleie Krisesenteret	1 562			
Brann: Varabrannsjef tilbake fra permisjon	520			
Brann: Økt tilskudd til UIA	45			
Brann: Utkjøp av leasingbiler (forutsetter invest.tiltak 2013)	-120			
Brann: Økte kostnader til leasing skogbrannbil (forutsetter invest.tiltak 2014)	60			
Brann: Etablering av nødnett	80	-80		
Brann: Driftsutg nødnett	100	300		
Brann: Ikke gjennomførbare tiltak fra 2012 (Deltidsreform, inntekt 110-sentral og utleie r	190			
Brann: Justering driftstilskudd Vestviken 110 IKS	40			
Ikke internfakturering vask til helse	299			
Flytting til lokaler på Follum	2 950			
Økning i satser lørdag-/ søndagstillegg fra kr 35 til kr 50	315			
Ikke internfakturering hjelpemiddellageret	1 458			
Ikke internfakturering til område 7 (mva korr)	125			
Bortfall av parkeringsinntekter Brutorget	800			
Rammeendring	-1 923	-6 125		
Nye tiltak etter behandling i FS				
Nye tiltak etter behandling i KS				
Tiltak				
EF: Tak Hønefoss skole	-5 000			
BRR: Deltidsreform, kompetanseheving		-720		
Driftskostnader flerbrukshall		2 300	2 200	
Driftskostnader flerbrukshall, momskompensasjon		575	550	
Sum rammeendring	15 410	-3 750	2 750	0

Hovedutfordringer

- Tilpasse aktivitet til knappe rammer i forhold til lovverk og samfunnets forventninger til tjenestene.
- Håndtere et betydelig etterslep på vedlikehold på veger og bygninger.

Mål 2012 – 2015

- Ha gjennomgått og tilpasset aktivitetsnivået til politisk vedtatte økonomiske rammebetingelser.
- Ha videreutviklet servicenivået overfor kommunens innbyggere og brukere slik at Ringerike kommune oppleves som en profesjonell, positiv og forutsigbar samarbeidspartner.
- Tilrettelegge for næringsutvikling og økt befolkningsvekst gjennom effektive og forutsigbare plan- og byggesaksprosesser samt tilrettelegging av teknisk infrastruktur (vei, vann, avløp, rens).

Teknisk drift

Fra 1.10.2012 omfatter teknisk drift følgende enheter:

- Drift vann, avløp og renseanlegg (VAR)
 - Produksjon og distribusjon av drikkevann
 - Innsamling og rensing av avløpsvann
- Drift vei, park og idrett
 - Vedlikehold av kommunale veier og gang-/sykkelveier
 - Drift av friområder, lekeplasser, parker og idrettsanlegg
- Drift bygninger inklusiv vaktmester-, renholds- og vedlikeholdstjenester
- Prosjektavdeling
 - Prosjektledelse ved utbygging, vedlikehold og oppgradering av kommunal infrastruktur, bygg og anlegg, utbyggingsavtaler

Vann og avløp og renseanlegg

Budsjett 2013 legger opp til videreføring av eksisterende driftsnivå.

Ringerike kommune sammenligner seg årlig mot en rekke andre kommuner innen dette området. Enhetens kvalitets- og effektivitetsnivå ligger om lag på gjennomsnitt. Også gebyrene for vann- og avløpstjenester ligger om lag på gjennomsnitt for landet som helhet.

Det er utarbeidet hovedplaner for både vann- og avløpssiden, hvor prioritering av tiltak og ramme for investeringene i en 10-årsperiode er vedtatt av kommunestyret. Planene rulleres minst en gang innenfor perioden eller når ytre rammebetingelser krever det.

Hovedplan vann er under rullering.

Som rådmannen orienterte om på Formannskapetets seminar 18.-19.juni 2012, er investeringer i infrastruktur (vann, avløp, rens) viktig for å kunne møte den offensive veksten som ønskes i Ringerike kommune. Investeringsbehovene vil komme på distribusjonsnett (vann), overføring til renseanlegg (avløp) og ved Monserud renseanlegg og det kan dreie seg om betydelige beløp utover hva som synliggjøres i dette handlingsprogrammet. Det er nok vannkapasitet til å kunne håndtere forventet vekst mot 2030.

Investeringsbehovene vil være avhengig av ønsket befolkningsvekst samt hvor fortettingene kommer i Hønefoss og hvilke andre utbyggingsområder som fremkommer i kommuneplanarbeidet. Parallelt med kommuneplanarbeidet vil derfor utfordringene for infrastrukturen bli utredet slik at infrastrukturen er forberedt når veksten kommer. Det er også

mulig at både hovedplan vann og avløp må revideres som følge av dette. Eventuelle økonomiske konsekvenser vil bli innarbeidet i fremtidige handlingsprogram.

Kommunale veier og gatelys

Det er lagt opp til videreføring av eksisterende driftsnivå, mens vedlikeholdet går noe ned.

Ringerike kommune drifter sine veier på et kostnadsnivå om lag 65 prosent av gjennomsnittet av norske kommuner (KOSTRA). Det innebærer at vedlikeholdsnivået er langt under behovet, og våre vegger forfaller mer og raskere enn andre steder.

“Hovedplan vei” er under utarbeidelse, hvor de forskjellige trafikantgrupper får sine temakapitler ved siden av fellestemaer som framkommelighet, trafiksikkerhet, drift- og vedlikehold.

Parkering

Tiltakshaver starter utbygging av Brutorget i 2013. Dette medfører tapte inntekter. Rådmannen foreslår å kompensere dette med en økning av parkeringsavgiftene med kroner 5,- pr time. I tillegg forventes at det vil bli økt parkering på øvrige kommunale parkeringsplasser som følge av bortfallet.

Park og idrettsanlegg

Driften videreføres på dagens nivå.

Rådmannen opplever økende avstand mellom publikums forventning og kommuneplanens visjoner og evnen til å levere i tråd med dette. Oppgavene er arbeidsintensive og kan oftest ikke erstattes av maskiner og utstyr. Noen av oppgavene ved park og idrett egner seg også for dugnad/frivillig arbeid forutsatt at kommunen sørger for planer og arbeidsledelse.

Drift bygninger

Omfanget i driften videreføres på nåværende nivå. Ordningen med ikke å bruke sykevikarer på vaktmestersiden i arbeidsgiverperioden videreføres og i begrenset omfang innen renhold. Løpende og mindre vedlikehold utføres av vaktmester, mens større vedlikehold blir gjennomført som tidligere av håndverksavdelingen.

Det har ikke vært rom for å øke avsetningen til verken reparasjoner eller innkjøp av maskiner og utstyr i forhold til budsjett 2012, til tross for at nåværende utstyr begynner å bli gammelt og nedslitt.

Vedlikehold bygg

Rådmannen er svært bekymret for det akkumulerte vedlikeholdsbehovet på kommunale bygninger.

Ringerike kommunes bygningsmasse representerer store verdier og manglende vedlikehold over tid vil medføre verditap.

Rådmannen vil oppgradere oversikten over vedlikeholdsbehov og oppgraderings-/investeringsbehov for kommunens eksisterende bygg. En revidert vedlikeholdsplan basert på denne oppgraderingen vil bli lagt frem til orientering for politisk nivå 1. halvår 2013.

Eiendomsforvaltningen

Eiendomsforvaltningen er organisert som en egen enhet fra og med 01.10.2012 og skal fylle rollen som en aktiv eiendomseier/forvalter og eiendomsutvikler for Ringerike kommune:

Forvalte kommunens inn-/utleie av boliger og eiendommer til beste for kommunens innbyggere.

- Gjennomføre, utvikle og salg av eiendommer.
- Gjennomføre erverv av eiendom og rettigheter som er nødvendig for å kunne utføre vedtatte prosjekter.
- I samarbeid med teknisk drift lage driftsopplegg for kommunens bygninger og eiendommer på en slik måte at de tjenesteytende funksjoner kan utøves mest mulig effektivt til beste for kommunens innbyggere.

- I samarbeid med teknisk drift, prosjektavdelingen, sørge for en rasjonell gjennomføring av kommunens vedtatte investeringsoppgaver innenfor Eiendomsforvaltningens ansvarsområde til avtalt pris og kvalitet.

Arealeffektivitet

Et prosjekt knyttet til effektiv bruk av arealer ble gjennomført i 2012. En konklusjon var å se på arealer kommunen leier og muligheten for å fortette i arealer kommunen disponerer selv.

Ringerike kommune betaler i dag (2012) ca. 5,5 millioner kroner for leie i Storgata inklusive felleskostnader og strøm / fyring. Rådmannen ser at det er mulig å avvikle store deler av leieforholdet ved å:

- Utnytte ledige lokaler Norderhovhjemmet
- Utvide leieforholdet på Follum (deler av miljø- og arealforvaltningen)
- Fortette i rådhuset (servicetorg, deler av miljø- og arealforvaltningen) og på Hønefoss sykehjem (helsestasjon)
- Fortette i andre ledige kommunale lokaler (fagforeningene)

Rådmannen må forhandle om fortsatt leie for Kirkelig Fellesråd.

Dette gir en forventet innsparing i 2013 (helårseffekt etter lett oppussing og flyttekostnader) på 0,5 millioner kroner og fra 2014 på 3,5 millioner, hensyntatt at kommunen fortsatt må leie noe. En deling av miljø- og arealforvaltningen kan medføre lavere servicegrad da enheten med dette vil bli lokalisert på 2 steder. Dette vil bli kompensert ved å utnytte samarbeidsmulighetene i tilgjengelig teknologi.

Miljø- og arealforvaltningen

Enheten miljø- og arealforvaltning består av følgende avdelinger:

- Areal- og byplan
- Byggesak
- Oppmåling
- Landbruk (felles landbrukskontor med Hole kommune)

Enheten har i grove trekk ansvar for følgende tjenester:

- Planbehandling
- Byggesaksbehandling
- Utslippsbehandling
- Kartforretninger, karttjenester og matrikkelføring
- Landbrukssaker
- Viltforvaltning
- Eiendomsskatt

Målsetting 2013

Mål 1 Tilrettelegge for utvikling av Ringerike og Hønefoss

Lage gode planprosesser og byggesaker med god framdrift, som legger til rette for nye utviklingsprosjekter i samarbeid med private tiltakshavere. Ha kortere behandlingstid og færre «døde» saker. Dette vil støtte opp under vekst og innbyggertilfredshet.

Mål 2 Øke servicenivået på tjenestene i forhold til tidsbruk, kvalitet og kundeopplevelse

Effektivisere prosessene og legge til rette for døgnåpne tjenester. Ferdigstille digital plandialog og nye temakart. Forbedre elektronisk byggesøknad. Måle kundetilfredshet og følge opp med forbedringspunkter.

Tilrettelegge for utvikling av Ringerikssamfunnet

Ringeriksregionen står overfor flere muligheter de nærmeste årene som kan sikre god vekst i regionen. Et av de viktigste virkemidlene for å støtte opp under disse mulighetene er å legge til rette gjennom gode planer knyttet til planstrategi, kommuneplan, områdeplaner, reguleringsplaner, samferdselsprosjekter, sentrumsutvikling mv.

Det er planarbeid som krever tid, engasjement både i lokalsamfunn og politisk og som må gjøres i forkant av den veksten som ønskes. Bemanningen er nå på et nivå som gir bedre planberedskap enn tidligere og som trolig gir kortere behandlingstid for sakene.

Øke servicenivået på tjenestene i forhold til tidsbruk, kvalitet og kundeopplevelse

Det er viktig å arbeide for god kundetilfredshet og å bedre denne. Vi må også være resultatorientert og åpen for å ivareta både kundenes og samfunnets behov. Døgnåpne selvbetjente tjenester er god service.

Brann- og redningstjenesten

Brann- og redningstjenesten har følgende avdelinger/ansatte:

- **Administrasjon:** Brannsjef og merkantil medarbeider
- **Beredskapsavdeling:** Leder beredskap, 4 vaktlag (hvert lag består av brannmester, brannformann og 4 brannkonstabler).
- **Forebyggende avdeling – Brannsyn:** Varabrannsjef, branningeniør og 3 overbrannmestere.
- **Forebyggende avdeling – Feiervesen:** Avdelingsleder, 6 feiersvenner og en feierlærling.

Antall ansatte blir da 39. Bemanningen er i tråd med Brannlovens dimensjoneringsforskrifter og gjeldende brannordning vedtatt av kommunestyret.

Brannlovens § 11 lister opp brannvesenets primær oppgaver:

- Informasjons- og motivasjonstiltak
- Brannforebyggende tilsyn
- Ulykkesforebyggende oppgaver
- Utføre nærmere bestemte forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i krigs- og krisesituasjoner
- Være innsatsstyrke ved brann
- Være innsatsstyrke ved akutte ulykker som kan inntreffe (se kommunal ROS analyse)
- Feiing og tilsyn med fyringsanlegg

I tillegg til dette utfører brannvesenet følgende «ikke lovpålagte» oppgaver:

- Kontrollavlesning av strømmålere for RIK. Utføres av feierpersonell i forbindelse med tilsyn. Inntektsgivende arbeid.
- Kontroll/registrering av brannkummer for Teknisk tjeneste

- Reparasjon/vedlikehold av krykker for Hjelpemiddelsentralen
- Kursansvarlig for opplæring i utrykningskjøring. Har kun overordnet ansvar, opplæringen blir gjennomført av *Granstad Utrykningskurs*. Inntektsgivende arbeid.
- Noe materiellvedlikehold for Sivilforsvaret.

Beskrivelse av hovedmål for brann- og redningstjenesten

Brann- og redningstjenestens hovedmål

Ringerike brann- og redningstjeneste skal være organisert og utrustet tilfredsstillende og være bemannet med personell som har tilstrekkelig kompetanse til å sikre mennesker, dyr og materielle verdier og til å begrense skadeomfang ved brann og andre akutte ulykkestilfelle.

Et gjennomgående prinsipp for alle aktiviteter er at brann- og redningstjenesten er en serviceinstitusjon som legger vekt på innbyggernes behov. Det vil si at de skal føle rimelig personlig trygghet.

Vårt hovedmål nås både gjennom forebyggende virksomhet og utøvende rednings- og slokkeinnsats.

Vi skal være en ressurs for andre resultatenheter med hensyn til kurs, øvelser og passende arbeidsoppgaver og bidra til at disse løser sine oppgaver på en god måte.

Brann- og redningstjenesten skal bidra aktivt med hensyn til måloppnåelse av Kommuneplanens vedtatte satsningsområder, samt andre styrende dokumenter og vedtak.

For å nå denne målsettingen vil vi i perioden ha fokus på følgende:

- Ledergruppeutvikling i regi av Agenda Kaupang. Dette omfatter toppledergruppa (brannsjef og avdelingsledere) og utvidet ledergruppe hvor også de 4 brannmesterne er (utrykningsledere) med.
- Full gjennomgang/ajourføring av eget HMS-system.
- Involvere utrykningsavdelingen til mer informasjonsvirksomhet innen forebyggende brannvern slik som Åpen dag, Aksjon boligbrann og Julekalender for alle 5. klassinger.
- Fullføre påbegynt opplæring (Deltidsreformen) for resten av deltidsstyrken på Sokna og Nes i Ådal.
- Intensivere øvelshyppigheten for faste- og deltidsmannskaper.
- Kompetanseheving gjennom etterutdanning ved Norges Brannskole og andre eksterne kurs/seminarer. Dette er sterkt avhengig av at det stilles nødvendige økonomiske midler til rådighet.
- Starte/iverksette innføring av nødnett. Dette er en krevende prosess som innebærer utskifting av alt sambandsutstyr og opplæringstiltak. Nytt utstyr levers kostnadsfritt, men det påløper betydelige kostnader til lisenser etter hvert.

Ressurser

En sak vedrørende bemanning, kompetanse og materiell ble behandlet av kommunestyret i sak 95/12. Denne saken gir en status på avvik i forhold til lovpålagte kompetansekrav, tilstandsrapport på kjøretøyer/materiell og behov for nytt materiell. Behovene som fremkommer her er i hovedsak innarbeidet i årsbudsjett 2013 og forslag til investeringsbehov 2013-2016. Kommunestyret vedtok å ta saken til orientering.

Tilleggsbevilgninger og avsetninger med mer

Driftsrammer

Rammetabell 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Grunnlag for budsjett	50 542	53 145	53 145	53 145
Lønnskompensasjon	-176			
Rammeendring	2 779	0	0	0
Netto driftsramme	53 145	53 145	53 145	53 145

Tiltak i planperioden

	2013	2014	2015	2016
Nye / endrede behov 2013				
Reguleringspremie	0			
Ikke internfakturering til beredskapsavdelingen (teknisk omr, mva korr)	-125			
Rammeendring	2 904			
Nye tiltak etter behandling i FS				
Nye tiltak etter behandling i KS				
Tiltak				
Sum rammeendring	2 779	0	0	0

Midlene til KLP reguleringspremie avsettes i budsjettet, men fordeles på de aktuelle områder i løpet av budsjettåret. Det samme gjelder formannskapets disposisjonskonto.

Netto avsetninger KLP

Ringerike kommune har siden 2002 fulgt reglene om å amortisere premieavviket over 15 år. Fra 2012 er dette endret til 10 år. Det vil kunne medføre en endret kostnad for kommunen, avhengig av hvilken retning premieavviket slår ut (kan bli positivt/negativt). Ulempen ved ordningen er at man skyver foran seg et stadig større premieavvik, som etter hvert vil påføre kommunen stadig større pensjonskostnader.

Reguleringspremie KLP kommer i tillegg til de ordinære premie- og tilskuddssatser som belastes løpende gjennom året. Reguleringspremien bestemmes av utfallet på lønns- og pensjonsoppgjøret. Faktura for reguleringspremien blir sendt ut i september/oktober. Reguleringspremien blir beregnet av brutto premiereserve på det tidspunktet reguleringspremien forfaller og budsjettavsetningen fordeles til virksomhetene. Utbytte fra KLP kan kun anvendes til reduserte pensjonskostnader og budsjetteres her som fradrag i forhold til reguleringspremie.

Formannskapets disposisjonskonto

Det avsettes 1,0 million kroner til formannskapets disposisjonskonto, og tilsvarer nivået for 2012.

Ringerike Utvikling

Samlet serviceavgift/medlemsavgift på kroner 1,333 millioner kroner er avsatt i budsjettet.

Ringerike kirkelige fellesråd

Tilskudd til Ringerike kirkelige fellesråd er foreslått økt fra 13,684 millioner kroner i 2012 til 14,607 millioner kroner i 2013.

Kirkelige fellesråd – investeringstiltak

	2013	2014	2015	2016
Kirker oppgradering	1 000	1 000	1 000	1 000
Gjenoppbygging Hønefoss kirke	20 000			
Oppgradere varmekilde		3 110	600	
Sprinkling		1 650	1 400	
Sum	21 000	5 760	3 000	1 000

Finansutgifter og – inntekter

Enhet	Art	Beskrivelse	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016
911001	190000	Renteinntekter	-1 307 910	-2 225 000	0	0	0	0
911001	190090	Andre finansinntekter	-1 042 470	0	-1 000 000	-1 000 000	-1 000 000	-1 000 000
911001	190091	Konsernkonto	-4 427 585	0	-4 500 000	-4 805 000	-8 165 000	-9 000 000
911007	190002	Renteinntekter fra Startlån	-2 332 316	-4 176 000	-2 773 000	-3 907 000	-5 627 000	-7 929 000
		Sum renteinntekter	-9 110 281	-6 401 000	-8 273 000	-9 712 000	-14 792 000	-17 929 000
911003	190500	Utbytte RIK og andre eieruttak	-21 122 900	-21 000 000	-15 000 000	-15 000 000	-15 000 000	-15 000 000
911008	flere							
911010	arter	Andre finansinntekter	-962 010	0	-140 800	-144 000	-145 000	-143 000
		SUM FINANSINNTEKTER	-31 195 191	-27 401 000	-23 413 800	-24 856 000	-29 937 000	-33 072 000
911001	150090	Renteutgifter bruk av driftskreditt	0	500 000	0	0	0	0
911006	150000	Renteutgifter	6 945 764	0	0	0	0	0
911006	150090	Renteutgifter investeringsgjelden	21 980 700	32 109 000	29 410 000	38 470 000	47 620 000	73 850 000
911007	150091	Renteutgifter Startlån	3 328 987	5 228 000	4 183 000	5 478 000	7 448 000	10 133 000
		Sum renteutgifter	32 255 452	37 837 000	33 593 000	43 948 000	55 068 000	83 983 000
911006	151000	Avdrag investeringsgjelden	42 603 670	42 000 000	42 000 000	47 000 000	52 500 000	60 000 000
		SUM FINANSUTGIFTER	74 859 122	79 837 000	75 593 000	90 948 000	107 568 000	143 983 000
941000	157000	Overføring til investeringsregnskapet	3 261 198	11 220 000	12 600 000	21 300 000	23 600 000	128 800 000
951000	153000	Dekning av tidligere års underskudd	21 043 979	28 157 000	35 084 000	20 000 000	11 700 000	0
		NETTO FINANSUTGIFTER	67 969 108	91 813 000	99 863 200	107 392 000	112 931 000	239 711 000

Innledning

Netto finansutgifter innebærer at man ser utgifter knyttet til gjeldsbetjening (renter og avdrag) i sammenheng med renteinntekter og avkastning på bankinnskudd, utbytte mv. Netto finansutgifter er utgiftene kommunen sitter igjen med etter at finansinntektene er trukket fra.

Som en hovedregel bør ikke netto finansutgifter overstige 6 prosent av kommunens driftsinntekter. Også i handlingsprogramperioden legges det opp til at netto finansutgifter holdes under 6 prosent. For å få til dette har rådmannen sett det som nødvendig å legge minimumsavdrag til grunn for hele perioden.

Når det gjelder 2016 skyldes den høye andelen finanskostnader at det er lagt inn bygging av nytt sykehjem og ny skole. For å kunne gjennomføre utbygging av disse byggene er man avhengig av høyere grad av egenkapital og statlige tilskuddsmidler. Dette er så langt ikke lagt inn i finansieringen.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Netto finansutgifter* som andel av driftsinntektene	3,5%	4,0%	5,3%	5,3%	5,8%	6,0%	12,0%

I opprinnelig plan for nedbetaling av lånegjeld var det lagt inn nedbetaling med 55,2 millioner kroner i 2013, 58 millioner kroner i 2014 og 59,7 millioner kroner i 2015. Det vil si at det for handlingsprogramperioden nedbetales 46,9 millioner kroner mindre enn det som ligger i opprinnelig plan. Reduserte avdrag fører også til høyere renteutgift samlet for perioden. Dette utgjør i underkant av 4 millioner kroner med den rente som er lagt til grunn det enkelte år i perioden.

Utbytte

Kommunen mottar et årlig utbytte fra Ringeriks-Kraft AS hvor kommunen har en eierandel på 88 prosent og Hole kommune 12 prosent. Kommunestyret vedtok i forbindelse med økonomiplan-vedtaket 2012 å be om et utbytte på 21,1 millioner kroner. Utbyttet er gjennom 2012 redusert til 11,4 millioner kroner grunnet økte kostnader etter stormen Dagmar i julen 2011 som svekket årsresultat til kraftselskapet. For planperioden 2013 til 2016 foreslås en årlig reduksjon av utbyttet på 6 millioner kroner, fra 21 til 15 millioner kroner.

Renteinntekter fra kommunens bankinnskudd

Det budsjetteres med 4 millioner kroner i renteinntekter av bankinnskudd og overskuddslikviditet i 2013, økende til 10 millioner kroner i 2016. Årsaken til økningen er økende ventet rentenivå og ventet bedre likviditet som en indirektefølge av nedbetaling av tidligere års underskudd.

Renteinntekter og renteutgifter fra formidlingslån (Startlån)

Det er budsjettert med opptak av 35 millioner kroner i formidlingslån årlig i planperioden. Dette er Startlån fra Husbanken som kommunen kan formidle til sine innbyggere. Startlån er en låneordning for de innbyggerne som sliter med å komme inn på boligmarkedet, eller har økonomiske problemer slik at de står i fare for å miste eksisterende bolig. Avdragene som kommunen betaler til Husbanken og mottatte avdrag fra låntakerne, budsjetteres på investeringsbudsjettet, mens renteutgifter kommunen har til Husbanken og renteinntekter kommunen mottar fra låntakerne, budsjetteres over driftsbudsjettet.

I 2013 budsjetteres det med en nettoutgift vedrørende Startlån på driftsbudsjettet på om lag 1,4 millioner kroner. Dette som følge av at ventede renteutgifter kommunen må betale til Husbanken blir høyere enn renteinntektene kommunen vil få inn. Denne nettoutgiften er ventet å øke med økt rentenivå til om lag 2,2 millioner kroner i 2016. Det er budsjettert med et tap på 10 prosent. Dersom tapet blir lavere, vil nettoutgiften for kommunen reduseres.

Renteutgifter på kommunens investeringsgjeld

Kommunen har adgang til å ta opp langsiktig gjeld for å delfinansiere investeringer. Siden Ringerike kommune er registrert i ROBEK-registeret, må alle låneopptak godkjennes av Fylkesmannen.

Ringerike kommunes finansreglement tilsier at gjeldsporteføljen skal ha en sammensetning som har en fastrenteandel på minimum 25 prosent (lån med rentebinding 1 år frem i tid og over). Anslag tilsier at fastrenteandelen på gjeldsporteføljen vil være om lag 46 prosent ved utgangen av 2012.

I budsjettet for 2013 forutsettes det at ved opptak av nye investeringslån sikres 25 prosent av lånebeløpet. Dette for å ta høyde for utgifter til rentesikring i årene som kommer. For Ringerike kommune vil altså renteutgiftene påvirkes både av den flytende renten på kommunens lån, og på kostnaden knyttet til å oppnå nødvendig rentesikring, her omtalt som fastrente.

Den siste tiden har finansmarkedene vært preget av sterk uro blant annet som følge av gjeldskrisen i Europa, som man frykter vil utløse en europeisk bankkrise. Hittil i høst har Norges Bank holdt styringsrenten i Norge uendret. Det er ventet at renten vil holdes lav et stykke fremover og eventuelt settes ytterligere ned, før den på noe sikt settes opp mot mer normale nivåer. Usikkerheten om den videre renteutviklingen er imidlertid nå uvanlig stor.

I tillegg til utviklingen i styringsrenten, må Ringerike kommune også se hen til utviklingen i renten i pengemarkedet. Denne er vanligvis veldig lik styringsrenten, men i usikre tider vil den kunne øke uavhengig av styringsrenten som en følge av sviktende tillit i finansmarkedene. Dette vil påvirke hva kommunen må betale i rente på sine lån.

På grunn av usikkerheten i markedene er det meget vanskelig å anslå fremtidig renteutvikling. I budsjettet for 2013 er det forutsatt en flytende rente på 2,9 prosent i gjennomsnitt og at rentesikring vil kunne skje til 3,5 prosent rente. Da Ringerike kommune har vesentlig høyere finansutgifter enn inntekter, er det forsøkt heller å ligge noe for høyt i renteforutsetningen enn for lavt. Videre i planperioden er følgende forutsetninger vedrørende renten lagt til grunn:

År	Flytende rente	Rente på sikrede lån
2012	3,50 %	4,50 %
2013	2,90 %	3,50 %
2014	3,75 %	4,75 %
2015	4,50 %	5,50 %
2016	5,25 %	6,25 %

Kommunens driftsøkonomi er følsom for endringer i rentenivået og dette er dermed en risikofaktor i budsjetteringen. Jo høyere investeringsgjeld, jo større vil effekten av en renteøkning bli. Selv en liten økning i renten utover forutsatt nivå vil gi vesentlig økte driftsutgifter. En grov beregning viser at ett prosentpoengs økning i renten vil kunne gi økte renteutgifter med ca. 5 millioner kroner.

I tillegg til renteutgiftene knyttet til kommunens lånegjeld (investeringslån og formidlingslån) er det budsjettert med renteutgifter knyttet til bruk av driftskreditter i begynnelsen av økonomiplan-perioden.

Avdragsutgifter på kommunens investeringsgjeld

I henhold til økonomiforskriften skal gjeld avdras med like årlige avdrag, og kommunelovens § 50 nr. 7 a har beskrevet et minimumskrav for avdrag:

Minimumsavdrag: "Gjenstående løpetid for kommunens samlede gjeldsbyrde kan ikke overstige den veide levetiden for kommunens anleggsmidler ved siste årsskifte". Dette er kravet til minimumsavdrag – større avdrag kan beregnes.

Poenget er at gjelden som et minimum skal nedbetales i takt med kapitalslitet.

Ringerike kommune har de siste årene kun betalt minimumsavdrag på investeringsgjelden. På sikt anbefales at gjelden nedbetales i tråd med nedbetalingsplanene fra kommunens långivere.

Foreløpige beregninger indikerer at minimumsavdrag i 2012 blir om lag 41 millioner kroner. For 2013 er det budsjettert med minimumsavdrag lik 42 millioner kroner. Nivået på minimumsavdraget er så lavt at det representerer avdragsutsettelse i forhold til ordinære nedbetalingsplaner fra bankene. Det må understrekes at forutsatte minimumsavdrag er anslag og er derfor en usikker faktor i budsjettet. Faktisk minimumsavdrag må beregnes det enkelte regnskapsår.

Utviklingen i investeringsgjelden

Gjeldsutviklingen i budsjettet er beregnet med utgangspunkt i anslag på kommunens lånegjeld per 31.12.2012 på om lag 827 millioner kroner (eksklusivformidlingslån/startlån til videre utlån) og planlagte låneopptak i henhold til investeringsplanen.

På grunn av kommunens akkumulerte driftsunderskudd vil investeringsaktiviteten i årene fremover måtte begrenses til kun det mest nødvendige. For å finansiere disse investeringene, samt allerede igangsatte prosjekter, er det budsjettert med følgende låneopptak i perioden:

År	Låneopptak til investeringsformål (1000 kr)
2013	98 353
2014	138 347
2015	136 856
2016	525 951
Sum i perioden	899 507

Figuren nedenfor viser utviklingen i ventet gjeld til investeringsformål i perioden, gitt forutsetningene i budsjett for 2012.

Overføring fra driftsregnskapet til investeringsregnskapet

Forskrift om årsbudsjett for kommuner og fylkeskommuner § 5 sier at en andel av merverdiavgifts-kompensasjonen fra investeringer skal overføres fra driftsregnskapet til investeringsregnskapet. For 2013 skal 80 prosent av momskompensasjonen fra investeringsaktivitet overføres fra drift til investering, i 2014 skal hele inntekstposten budsjetteres i investeringsregnskapet. Dette er innarbeidet i økonomiplanen.

I tillegg til overføringen som gjelder merverdiavgiftskompensasjon, er det budsjettetert med en mindre årlig overføring fra drift til investeringsregnskapet som gjelder renteinntekter på tre fond (næringsfond, frikjøp parkeringsplasser og tilfluktsrom).

Utvikling i kommunens ubundne investeringsfond

IB ubundet inv fond 2012	26 909 026
Disp i budsjett 2011	-18 504 990
Tertialrapp: Dekke undersk egenkap innsk KLP	-413 490
Tertialrapp: Styrke m salgsinnt	351 572
Tertialrapp: Finansieringsbehov generelt	-500 000
	0
	0
UB ubundet inv fond 2011	7 842 118
2013: Egenkapitalinnsk KLP	-3 800 000
	0
	0
Saldo fond	4 042 118

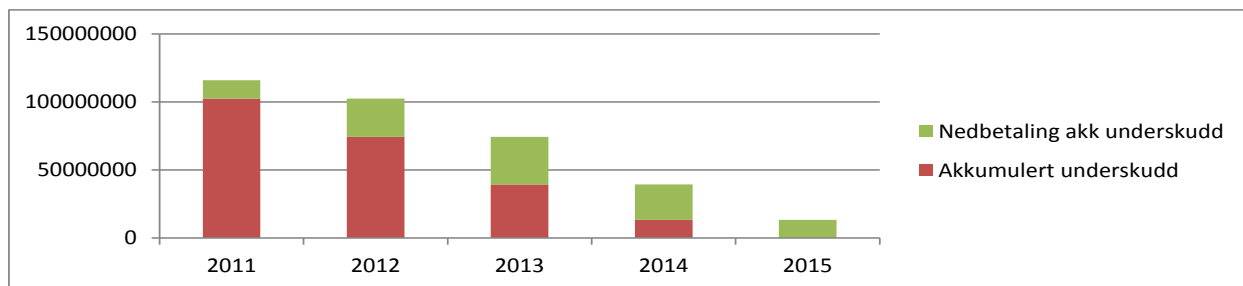
Nedbetaling av akkumulert underskudd fra tidligere år

Ved inngangen til 2012 var akkumulert driftsunderskudd 94,9 millioner kroner. Ringerike kommunes akkumulerte underskudd anslås til om lag 66 millioner kroner ved utgangen av 2012, gitt at resultat for 2012 blir som budsjettet, og nedbetaling av akkumulert underskudd med 28,5 millioner kroner.

I budsjettet for 2013 er det lagt inn nedbetaling av tidligere års underskudd med 35,084 millioner kroner. I handlingsprogrammet ligger det nå inne en forventet nedbetaling med 26,005 millioner kroner i 2014. Følger vi denne takten for nedbetaling av akkumulert underskudd vil det gjenstå 5 millioner kroner å inndeke i 2015. Det vil være en prioritert oppgave å fortsette arbeidet med å redusere driftsbudsjettet for å kunne overholde denne planen for nedbetaling av det akkumulerte underskuddet.

I henhold til kommuneloven § 48.4 skal underskudd maksimalt inndeckes over 4 år. Kommunal og regionaldepartementet kan godkjenne inndekning over mer enn 4 år, dog maks 10 år. Resultatet for 2011 ble bedre enn budsjettet, og underskuddet på 15,6 millioner kroner som oppsto i 2007 ble der for inndecket innenfor fristen på 4 år. Imidlertid vil ikke underskuddet på 85,5 millioner kroner fra 2008 eller underskuddet på 25,7 millioner kroner fra 2009 bli nedbetalt over 4 år, gitt forslaget til budsjett for 2012 og de påfølgende årene. Ringerike kommune må dermed få godkjenning fra departementet for denne nedbetalingsplanen.

Figuren nedenfor illustrerer foreslått nedbetaling av tidligere års underskudd:

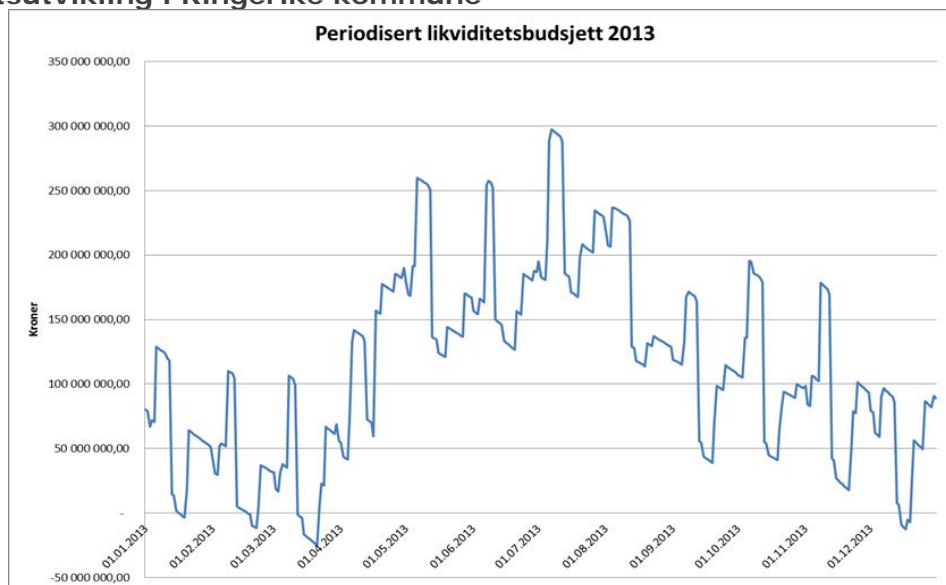

Likviditetsbudsjett

Figuren nedenfor viser forventet likviditetsutviklingen for kommunens samlede midler i 2013. Som det fremgår av grafen forventes likviditeten å være tilfredsstillende gjennom 2013, med noen kortere perioder hvor det vil kunne være behov for å trekke på innvilget kreditt.

Likviditetsutvikling i Ringerike kommune

Etter kommunelovens § 52 nr. 3 skal kommunen ha midler til å dekke sine betalingsforpliktelser til forfall. For å sikre dette, er det nødvendig å sette opp et likviditetsbudsjett for 2013 som viser ventede inn- og utbetalinger gjennom året, gitt forslaget til drifts- og investeringsbudsjett.

Likviditetsbudsjettet vil danne grunnlaget for styringen av likviditeten i 2013. Formålet med likviditetsstyringen er å sikre at kommunen har tilstrekkelige likvider til å oppfylle kravene i kommuneloven.

Videre er formålet med likviditetsstyringen å minimere rentekostnader knyttet til bruk av trekkrettighet og likviditetslån. I tillegg søkes det å forvalte eventuell overskuddslikviditet slik at det oppnås en høyere avkastning på midlene samtidig som risikoen begrenses til et minimum.

Årsaken til at det må lages et likviditetsbudsjett i tillegg til drifts- og investeringsbudsjettet er at det i enkelte tilfeller er forskjell mellom kostnader og utbetalinger, og inntekter og innbetalinger. På enkelte områder er det regelverk som bestemmer at utbetalinger skal skje på andre tidspunkt enn kostnadsføring. Dette gjelder for eksempel utbetaling av feriepenges. I tillegg er ikke alle kostnader betalbare, det vil si at det ikke alltid følger en utbetaling med kostnaden. Avskrivninger av anleggsmidler er et eksempel på dette. I motsatt retning vil det kunne være slik at pensjonspremien som betales til pensjonsleverandøren er høyere enn pensjonskostnaden som regnskapsføres det enkelte år. Dette vil svekke likviditeten. Videre vil det ofte foreligge tidsforskyvninger mellom inntekter og utbetalinger som gir et likviditetsbehov en kort periode.

Likviditetsbudsjett for 2012 har kommunen hatt en trekkrettighet på 200 millioner kroner. Denne trekkrettigheten søkes videreført inn i 2013. Det er viktig å understøtte at trekkrettigheten ikke er benyttet i 2012, men ligger som en sikkerhet for dekning av løpende driftsutgifter.

Investeringer

Tiltak i investeringsplanen 2013 – 2016

- Uspesifiserte tiltak (skoler, barnehager og div tiltak helse slått sammen)

- PC i ungdomsskolen
- IKT investeringer
- IT prosjekt skrivere
- IT elektronisk meldingsutveksling
- IT nettbrett politikere
- Nytt økonomi-/lønns- og personalsystem
- Helse, Austjord beredskap
- Maskinpark
- Kommunale veier
- Gatelys
- Park og idrett
- Byfornyelse
- Brann og redning, ny stigebil
- Brann og redning, kjøpe ut 3 leasingbiler
- Brann og redning, kjøpe ut leaset skogbrannbil
- Brann og redning, tungredningskompressor
- Brann og redning, ny kompressor til fylling av røykdykkerflasker
- Universell utforming Ullerål skole
- Heradsbygda idrettsanlegg
- Utskifting av heiser
- Prosjektering
- Energimerking
- Ny lift
- Biler/transportutstyr
- Sentral driftsstyring
- Rehabilitering Sokna skole
- Rehabilitering Hov ungdomsskole
- Ny sentrumsbarnehage
- Nytt sykehjem
- Ny skole Hønefoss syd
- Rehabilitering Schjongshallen
- Utstyr renhold og vaktmester
- Gjenoppbygging Hønefoss kirke, kommunal andel
- Oppgradering kirker
- Oppgradere varmekilde kirker
- Sprinklinganlegg kirker
- Frysecelle for kister krematoriet
- Utskifting vannledninger
- Utskifting avløpsledninger
- Hovedplan vann

- Hovedplan avløp
- Vannrensing og utvendig høydebasseng Kihlemoen
- Nødstrømsaggregater vannforsyning
- Monserud slamfortykker
- Monserud sentrifuge og gassmotor
- Fellesprosjekter vann og avløp Hønefoss

Innledning

Investeringene deles inn i to kategorier: ikke-rentable og rentable investeringer.

Investeringer innenfor vann, avløp og renseanlegg er rentable, idet de finansieres gjennom avgifter og gebyrer fra kommunens innbyggere. Tilsvarende gjelder andre tiltak som finansieres i sin helhet gjennom statstilskudd og husleie/salgsinntekter.

Endring vedrørende merverdiavgiftskompensasjon investeringer fra 2010

I 2004 ble det innført en ordning med generell merverdiavgiftskompensasjon for kommuner og fylkeskommuner. Ordningen ble finansiert gjennom reduksjon i rammetilskuddet fra. På den bakgrunn ble det fastslått at også merverdiavgiftskompensasjon investeringer skulle føres i driftsregnskapet.

Regjeringen foreslo i statsbudsjettet for 2010 endring slik at merverdiavgiftskompensasjon knyttet til investeringer gradvis skal regnskapsføres i investeringsregnskapet. Dette har virkning fra og med 2010 hvor minimum 20 prosent av inntektene fra merverdikompensasjonen skal overføres fra drift til investeringsregnskapet. Dette trappes gradvis opp slik at fra 2014 skal all kompensasjon vedrørende investeringer føres i investeringsregnskap/budsjett.

Investeringsplanen med finansiering i tillegg til oversikt over allerede vedtatte investeringsprosjekter følger nedenfor.

Finansiering

Samlet finansieringsbehov for investeringene 2013-2016 er i underkant av 1,3 milliarder kroner. Egenfinansiering (dvs. ikke lånefinansiering) av ikke-rentable investeringer bør være på minimum 50 prosent og ikke mindre enn 25 prosent.

I investeringsbudsjett for 2013 utgjør de ikke-rentable investeringene 55,8 millioner kroner. Det er ikke budsjettert med overføring fra driftsbudsjettet til egenfinansiering utover det beløp som gjelder merverdiavgiftskompensasjon investeringer og renter knyttet til næringsfond, parkeringsfond og fond tilfluktsrom. Egenfinansiering ved bruk av ubundet investeringsfond beløpet seg til 3,8 millioner kroner i 2013 og dette relaterer seg til finansiering av egenkapitalinnskudd KLP.

I tråd med ny forskrift fra 2010 skal i 2013 minimum 80 prosent av merverdiavgiftskompensasjon generert av investeringer pliktig overføres til investeringsregnskapet. Fra 2014 skal 100 prosent av merverdiavgiftskompensasjonen overføres til investeringsregnskapet.

Så lenge kommunen har et oppsamlet regnskapsmessig merforbruk vil det være nødvendig å holde investeringene på et lavt nivå. Kommunens investerings- og gjeldsnivå knyttet til selve driftsbalansen gjennom renter og avdrag på lån.

Fylkesmannens generelle syn ved lånegodkjenning til ROBEK-kommuner er:

- Budsjett- og økonomiplan må være i balanse.
- Nye lån må i størst mulig grad være selvfinansierende.
- Lån som øker driftsutgiftene kan bare i unntakstilfeller godkjennes.

Egenkapitaltilskudd

I budsjettvedtaket er forventet krav om egenkapitaltilskudd KLP (Kommunal Landspensjonskasse) innarbeidet med 3,8 millioner kroner årlig i perioden som er 0,5 millioner høyere enn for 2012 grunnet høyereinnbetaling i 2012 enn budsjettet. Dette tilskuddet skal føres i investeringsregnskapet og kan ikke lånefinansieres. Det foreslås derfor finansiert ved bruk av ubundet investeringsfond.

Sluttrapport

Alle politisk vedtatte enkeltprosjekter/enkeltinvesteringer skal avsluttes med en sluttrapport som legges frem for politisk behandling. Sluttrapporten vil som minimum inneholde:

Beskrivelse av prosjektets mål og intensjoner

- Gjennomføringsprosessen
- Prosjektets resultat sett opp mot mål og intensjoner
- Regnskap sett opp mot budsjett og politiske bevilgninger. Rådmannen skal foreslå inndekning av eventuelt merforbruk (rådmannen kan benytte tertialrapport for inndekning). Eventuelt mindreforbruk kan ikke benyttes til andre prosjekter uten politisk tilslutning.

Dersom det er behov for å avsette midler for garantioppfølging og mulig etterarbeid, så skal dette fremgå av sluttrapporten. Rådmannen anbefaler at slike midler avsettes fra det enkelte prosjekt til en felles "pott" som gis navnet "garantioppfølging" slik at kommunen slipper mange småposter i budsjettet. Sluttrapport skal skrives og sendes til politisk behandling senest 3 måneder etter åpning eller at prosjektet er overlevert Ringerike kommune til drift og vedlikehold.

Nærmere om nye/endrede tiltak

Det har kommet presisering av retningslinjer for skille mellom drift og investeringer. For at det skal være en investering forutsettes at tiltaket

- har en økonomisk levetid på minimum 3 år
- har en anskaffelseskostnad på minimum kroner 100 000,- (i løpet av prosjektperioden)
- er en påkostning som øker anleggets bruksverdi
- er en påkostning som fører anleggsmidlet til en annen stand eventuell bedre standard
- er en påkostning som øker kapasiteten eller funksjonaliteten
- er en påkostning som utvider eller endrer bruksområdet

Det forutsettes at alle tiltakene oppført i investeringsplanen tilfredsstiller disse kravene.

Ikke-rentable investeringstiltak

Uspesifiserte tiltak

Sammenslåing barnehage, skole og helse.

Barnehager

Det er et betydelig behov for tiltak i barnehagene. Det foreslås avsatt kroner 500 000,- årlig i perioden 2013-2016, til sammen 2 millioner kroner.

Tiltakene i barnehagene har som målsetting å:

- Gjennomføre tiltak som gir mer plass til undervisning.
- Tilrettelegge for mer fleksibel organisering og tilpasning til kravene i lærerplanen.
- Tilrettelegge uteområdene til aktivitet, lek og nærmiljøanlegg.

Skoler - oppgradering

Det er betydelig behov for tiltak i skolene. Det foreslås avsatt 7 millioner kroner årlig i periode 2013-2016, til sammen 28 millioner kroner.

Tiltakene i skolene har som målsetting å:

- Gjennomføre tiltak som gir mer plass til undervisning.
- Tilrettelegge for mer fleksibel organisering og tilpasning til kravene i lærerplanen.
- Tilrettelegge uteområdene til aktivitet, lek og nærmiljøanlegg

Omsorgsområdene – tilpasning og diverse utstyr

Det avsettes 1 million kroner årlig i perioden 2013-2016, til sammen 4 millioner kroner.

PC til alle elever i ungdomsskolen

Fra 2007 er det årlig avsatt 2,7 millioner kroner slik at alle elever fra 8. trinn får tilgang på PC og digital undervisning. Tiltaket er vesentlig for å nå målene i kunnskapsløftet og gi en kostnadseffektiv drift. Total kostnad for perioden 10,8 millioner kroner.

IKT-investeringer

Det avsettes 7,1 millioner kroner i 2013 og 6,6 millioner kroner årlig i perioden 2014-2016 til IKT-investeringer. Avsetningen skal også dekke IT-investeringer innen helse, nødvendig oppgradering av IKT-infrastruktur i skolen mv. Total kostnad for perioden 26,9 millioner kroner.

Prosjekt skrivere

Det avsettes 3,5 millioner kroner i 2013 for å innføre en løsning for utskrift som gir 25 % lavere driftskostnader, sikrere og forutsigbar utskrifter for ansatte og elever innen 01.12.2013. For Ringerike vil dette utgjøre fra 1,5 millioner pr. år i sparte driftsutgifter.

Elektronisk meldingsutveksling

Elektronisk samhandling innen helse Norge, mellom kommunen, sykehus, fastlege, NAV mv. Meldingsutveksling fører til betydelig økt kvalitet på helsehjelp, økt pasientsikkerhet, bedre tilgjengelighet og effektivitet. Det avsettes 1 million kroner årlig i 2013 og 2014, til sammen 2 millioner kroner.

Nettbrett politikere

En opptrapping av prosjektet ved at alle råd og utvalg blir papirløse. Dette utløser et investeringsbehov på 0,18 millioner kroner. Ungdomsrådet kan ta i bruk Connect-løsningen uten ekstra kostnader siden alle ungdomsrepresentantene har PC via skolen og de politiske representantene har nettbrett. Connect-løsningen legger til rette for viteringssystem som det bør vurderes å ta i bruk. Kostnad er ikke kjent da løsningen lanseres høsten 2012. Det foreslås å sette av til sammen 0,23 millioner kroner til formålet i 2013.

Nytt økonomi-, lønns- og personalsystem

Ringerike kommune gikk i 2010 over til nytt økonomi, lønns- og personalsystem. Gjeldende avtale løper frem til mai 2014. Det har vært en rekke problemer med systemet, spesielt knyttet til lønns- og personaldelen. Leverandøren har sluttet å selge systemet til nye kommuner, og driver kun feilrettinger og mindre utviklingsarbeider.

På bakgrunn av dette er det behov for å gjøre en vurdering av hvilke fremtidige løsninger kommune skal benyttet. Beløpet som foreslås avsatt i 2014, 1 million kroner, er ment for å kunne kjøpe nødvendig bistand til kartlegging og vurdering av fremtidig løsning.

Ringerike kommune har sammen med en rekke andre kommuner fremmet krav om økonomiske kompensasjon for alle de merkostnader kommunen er påført etter innføringen av systemet. Kravet bestrides av leverandør av systemet. Det er for tidlig å si om det vil utvikle seg til å bli en tvistesak. I så fall kan det bli nødvendig å fremskynde vurderingen av andre løsninger.

Austjord beredskap

Austjord beredskap er knyttet til nødstrømsaggregatet som må oppgraderes. Det er boligstiftelsens eie. Nøyaktig kostnadsoverslag er ikke mottatt men det foreslås avsatt 0,5 millioner kroner i 2013.

Teknisk – maskinpark

I økonomiplanen foreslås det avsatt 2 millioner kroner i 2013, 3 millioner kroner i 2015, 2,5 millioner kroner i 2015 og 2 millioner kroner i 2016 til utskifting av biler og maskiner vedrørende teknisk tjeneste. Området er utstyrt med mye gammelt utstyr og biler fra 1980-tallet som ikke har den innebygde sikkerhet som nyere utgaver har. Total kostnad 9,5 millioner kroner.

Kommunale veier

I økonomiplanen foreslås det avsatt 2 millioner kroner i 2013 og videre 3 millioner kroner årlig i perioden 2014-2016 til kommunale veier, til sammen 11 millioner kroner.

Store deler av det kommunale veinettet er gammelt og har høyt oppgraderingsbehov. Dette gjelder bærelag, eventuelt fast dekke, veigrøfter, rydding av vegetasjon og trafiksikkerhetsaspekter.

Midlene brukes til oppgradering av parseller på de 250 kilometer kommunale veier og gang/sykkelveier kommunen drifter. En stor andel av veinettet er bygget med enkle midler før 1970 og fundamenteringen er mangelfull. Dette medfører stort behov for utskiftning av bærelag, fornying av stikkrenner og dekkereparasjoner.

Driftsbudsjettet er også så lite at mangel på løpende vedlikehold forverrer tilstanden.

Ut ifra en faglig synsvinkel burde beløpet ha vært mellom 5-10 millioner kroner årlig for å stanse forfallet i veikapitalen og bevege seg mot en forsvarlig standard.

Gatelys - oppgradering

Ringerike kommune eier og drifter ca. 5 200 lyspunkter langs veinettet. Størsteparten av oppgraderingsmidlene ble i flere år brukt til utskifting av PCB-holdig armatur. Dette medfører at gamle installasjoner med trestolper og luftstrekk har blitt stående lenge uten vedlikehold og det er fare for at tilsynsmyndigheten vil kreve frakopling fra strømmettet.

Dette er også eneste finansieringskilde for nye lyspunkter som publikum sender ønsker/krav om. Det finnes en venteliste på gatelys, det dreier seg om 35-40 steder og de eldste ønskene er mer enn 10 år gamle!

Det foreslås avsatt 0,5 millioner kroner årlig til tiltaket i perioden, til sammen 2 millioner kroner.

Park og idrett

Utskifting av kunstgressmatte i Idrettsparken. Garantitiden på 6 år utløper i 2014 og vinterdrift skader kunstgresset ekstra. På bakgrunn av påstander om at matta er dårlig, er det grunn til å tro at det vil være behov for fornyelse i 2014. Det foreslås avsatt 3,5 millioner kroner i 2014.

Byfornyelse

Midlene går til fellesprosjekter hvor andre aktører har tiltak og Ringerike kommune kan gå inn å bidra for å oppnå helhetlige løsninger. Disse midlene er svært viktige for utvikling av byrom og samferdsel i Hønefoss. Kommunen har i samarbeid med utbygger av fjernvarme oppnådd estetiske løft langs traseen med beskjedne midler, og det er helt avgjørende at man har finansiering når prosjekter kommer til utførelse.

Det foreslås videreført med 1 million kroner årlig i perioden 2013-2016, til sammen 4 millioner kroner.

Brann og redning – stigebil

Eksisterende stigebil er nå 15 år og rådmannens oppfatning er at det ikke vil være lønnsomt å bruke et større beløp for å renovere bilen. Stigebilen vil da fortsatt ha en relativt gammel teknologi både elektronisk på stigedelen og chassisdelen. Anbud på stigebil/lift fra 2009 viste et prisoverslag på 7,24 millioner kroner. Investeringstiltaket tas inn i 2013 med 7,4 millioner kroner.

Brann og redning – kjøpe ut 3 leasingbiler

Brannsynsavdelingen har i dag 3 stk. Suzuki XL-7 2005 modeller. En av bilene er også utstyrt som reservevaktbil med blålys og sirene. Bilene benyttes ved tilsyn og ved ulike andre oppdrag.

Bilene har ved årets utgang vært leaset i 7 år og leverandør opplyser at det vil være svært vanskelig å forlenge leasingperioden ytterligere. Bilene har gått ca. 50 000 km, er godt egnet til vårt behov både for tilsyn og andre oppdrag. Et alternativ til å kjøpe ut bilene er å forhandle med leverandør og leasingselskap om fortsatt leasing i 2 nye år. Dette som opplyses å være vanskelig. Dersom dette ikke lar seg gjennomføre så må det leases 3 nye biler til en langt høyere årlig kostnad enn det vi har i dag. Vi vil også ved innlevering av de gamle bilene få utgifter til mindre reparasjoner.

Det foreslås avsatt 0,42 millioner kroner i 2013.

Brann og redning – kjøpe ut leaset skogbrannbil

I vår leaset brannvesenet en brukt skogbrannbil. Kostnadene er i år dekket ved omdisponering innen eget budsjett. For 2013 vil det være en kombinasjon av omdisponering av budsjettmidler og økte kostnader på kr 60 000,- inkl. mva.

Bilen har en pris pr 31.03.12 på kr 737 500,- og kan kjøpes ut for «nypris» fratrukket innbetalt leasingsum. Bilen er foreslått kjøpt ut i 2014. Samme år er det i *Vedtatte investeringstiltak 2012-2015* foreslått avsatt 2,5 millioner kroner til ny skogbrannbil. En slik bil er nå anskaffet til en langt lavere pris og dette tiltaket bortfaller derfor.

Det foreslås avsatt 0,66 millioner kroner i 2014.

Brann og redning – tungredningskompressor

De fleste av våre mannskaper har nå opplæring med hensyn til innsats/redning der «tunge» kjøretøyer er involvert. Vi har årlig flere ulykker med slike kjøretøyer og opplever at vi mangler utstyr ved slike innsatser. Tanken er å bygge opp en egen beredskapshenger og som en start foreslås det avsatt 0,12 millioner kroner i 2014.

Brann og redning – ny kompressor til fylling av røykdykkerflasker

Luftkompressoren vi bruker til fylling av luftflasker for røykdykking begynner å bli dårlig og bør skiftes ut etter hvert. Det er lagt inn forslag om investering i 2014, men den kan bryte sammen før eller holde noen år til. Kompressoren er helt nødvendig for at vi skal kunne ha en røykdykkertjeneste. Det foreslås avsatt 0,12 millioner kroner i 2014.

Universell utforming Ullerål skole

Ullerål skole er ikke universell utformet. Det begynte en elev høsten 2012 som var avhengig av at skolen ble oppgradert. Dette ble estimert til ca 15 millioner kroner og bevilget i 2012.

Ut fra vurdert behov og romløsning er det behov for en tilleggsbevilgning på 5 millioner kroner i 2013.

Heradsbygda idrettslag

Kunstgressprosjektet "Nye Heradsbygda stadion" omfatter ombygging av eksisterende gressbane til kunstgressbane med undervarme, samt utbygging av eksisterende treningsfelt (grus) til treningsbane (40m x 60m) også med kunstgress m/undervarme. I tillegg vil det opparbeides et mindre treningsfelt/balløkke med naturgress.

En slik utbygging vil kunne bidra til at barn og unge i andre klubber i regionen kan få et bedre kamp- og treningstilbud, samt øke muligheten for uorganisert aktivitet. Dette er hovedårsaken til at man velger å bygge både hovedbane og treningsbane for helårsbruk.

Det foreslås avsatt 3 millioner kroner i 2013. Dette kommer i tillegg til 1 million kroner som allerede er bevilget for 2012. Planleggingsarbeidet er igangsatt.

Utskifting av heiser

Ringerike kommune har i dag 22 heiser på skoler og institusjoner med mer. Rådmannen har oversikt over alder og avvik på alle heisene etter besøk fra Norsk Heiskontroll.

Kostnaden ved å skifte én heis er ca. 1,5 millioner kroner. Rådmannen foreslår at det avsettes midler for utskifting av én heis i 2013.

Nybygg og nyanlegg – prosjektering

Til forprosjektering og prosjektering av bygg og anlegg foreslås det avsatt 0,25 millioner kroner årlig i perioden, til sammen 1 million kroner.

Energimerking

Det er et krav om at alle kommunale bygg skal energimerkes. Det foreligger kostnadsoverslag fra vår samarbeidspartner. Det foreslås avsatt 0,5 millioner kroner årlig i 2013 og 2014.

Ny lift

Nåværende lift begynner å bli slitt. Det foreslås avsatt 0,5 millioner kroner i 2014.

Biler/transportutstyr

Eiendomsforvaltningen har 17 egne biler og flere vil etterhvert trenge utskifting. Det foreslås avsatt 0,5 millioner kroner i 2015.

Sentral driftsstyring

Foreslås å sette av 1 million kroner hvert år i perioden til sentral driftsstyring. Dette vil være lønnsomt i forhold til drift av bygninger både med hensyn til energikostnader og bemanning. Til sammen 4 millioner kroner.

Rehabilitering Sokna skole

Skolen trenger sterkt til rehabilitering. Det foreslås avsatt 30 millioner kroner i 2014.

Rehabilitering Hov ungdomsskole

Skolen er bygd på 70-tallet som landskapsskole og har "gått ut på dato". Trenger omfattende rehabilitering og det foreslås avsatt 30 millioner kroner i 2015.

Ny sentrumsbarnehage

Det er behov for ny barnehage, primært i sentrum. Det foreslås avsatt 1 million kroner i 2014 og 40 millioner kroner i 2015.

Nytt sykehjem

Det utredes tomt til nytt sykehjem og foreslår avsetning til bygging. Det foreslås avsatt 300 millioner kroner i 2016.

Ny skole Hønefoss syd

Det utredes tomt til ny skole Hønefoss syd og foreslår avsetning til bygging. Det foreslås avsatt 300 millioner kroner i 2016.

Rehabilitering Schjongshallen

Hallen har bygningsmessige skader både i spilleflaten, tekniske anlegg og bygningskonstruksjonen. Dette er en bygning med tøft innemiljø og over en periode er der nødvendighet med rehabilitering. Tilstandsrapport er under utarbeidelse. Det foreslås avsatt 1 million kroner i 2013, 2 millioner kroner i 2014 og 3 millioner kroner i 2015.

Utstyr renhold og vaktmester

Grunnet behov for større utstyr som for eksempel bonemaskiner mv. foreslås det avsatt 0,3 millioner kroner årlig i perioden, til sammen 1,2 millioner kroner.

Gjenoppbygging Hønefoss kirke (kommunal andel)

Kommunestyret vedtok i sak 86/11, 30. juni 2011, at ny Hønefoss kirke etter brannen i 2010 skal bygges på branntomten. Vedlagt samme sak forelå en oversikt over antatte kostnader for gjenoppbyggingen hvor en gjenoppbygging på branntomta var beregnet til i underkant av 50 millioner kroner. Fratrukket forsikringsbeløp (25,9 millioner kroner) og planlagt innsamling (4 millioner kroner), så er kommunens andel 20 millioner kroner. I og med at antatt byggetid er 18 måneder og utbetaling fra forsikringselskap foreligger, så foreslår rådmannen at kommunens andel budsjetteres med 20 millioner kroner i 2014.

Kirker – oppgradering

Det foreslås å avsette 1 million kroner årlig i perioden 2013-2016 til oppgradering av kirker/-kirkebygg, til sammen 4 millioner kroner.

Oppgradering varmekilde kirker

Investeringsiltak innmeldt av Ringerike kirkelige fellesråd som viser til brannen i Hønefoss kirke som skyldtes feil i elektrisk anlegg. Det anbefales å skifte ut oppvarmingskilde. Ringerike ønsker å være en grønn kommune og Fellesrådet ønsker at man skifter ut elektrisk varme med miljøvennlig vannbåren varme. Det foreslås å gjøre dette i Norderhov, Haug, Lunder, Ask og Nes kirker i 2013 med kostnad 3,11 millioner kroner og i Viker kirke i 2014 med kostnad 0,6 millioner kroner, til sammen 3,71 millioner kroner.

Sprinkling kirker

Investeringsiltak innmeldt av Ringerike kirkelige fellesråd som viser til at kirkebranner på Karmøy og i Porsgrunn viser at det ikke er enkelt å redde gamle kirkebygg fra totalskade. Sprinkelanlegg ser ut til å være til stor hjelp med å slokke/ redusere brannens omfang. Det foreslås å installere sprinklinganlegg i Norderhov, Haug og Lunder kirker i 2013 til en kostnad på 1,65 millioner kroner og i Tyristrand, Nes og Hval kirker i 2014 til en kostnad på 1,4 millioner kroner, til sammen 3,05 millioner kroner.

Krematoriet – frysecelle

Det er meldt inn behov via Fellesrådet for frysecelle kister. Tiltaket settes inn i 2013 med en kostnad på 0,185 millioner kroner.

Rentable investeringstiltak

Utskifting vannledninger

Norsk Vann BA som bransjeorganisasjon anbefaler en utskiftingstakt på 1 prosent årlig, det vil si en levetid på 100 år for distribusjonsnett i vann-, avløp og overvann. Med dagens budsjett ligger Ringerike kommune i gjennomsnitt noe over 0,5 prosent inklusive fellesprosjektene som Hønefoss fjernvarme AS initierer gjennom sin utbygging. Som følge av behovet for større investeringer i vannrensing på Ringerike vannverk kan ikke innsatsen økes til et ønsket nivå foreløpig. Det foreslås en økning for å møte økte kostnader i markedet i perioden både for vann- og avløpsledninger.

Det foreslås fortsatt 3 millioner kroner i 2013 og så en økning til 3,5 millioner kroner fra 2014 til og med 2016. Til sammen 13,5 millioner kroner.

Utskifting avløpsledninger

Det er vedtatt 3 millioner kroner årlig i perioden 2011-2014. Det foreslås imidlertid å redusere dette til 2 millioner kroner i 2013 for så å øke til 3,5 millioner kroner årlig i 2014 til 2016. Til sammen 12,5 millioner kroner.

Hovedplan vann

Hovedplan for vannforsyning med handlingsplan ble behandlet politisk i 2005. Handlingsplanen inneholder prioriteringer av tiltak innenfor økonomiplanens tidshorisont. Det er noe etterslep på investeringsiden. Det foreslås avsatt 8,5 millioner kroner årlig 2013-2016, til sammen 34 millioner kroner.

Hovedkomiteen for miljø- og arealforvaltning vedtok i sak 103/11, 5. september 2011, oppstart av rullering Hovedplan vann.

Hovedplan avløp

Ny Hovedplan avløp ble politisk vedtatt i 2010. Det foreslås satt av 12 millioner kroner i 2013 og så 10 millioner kroner årlig i perioden 2014-2016, til sammen 42 millioner kroner.

Vannrensing og utvide høydebasseng Kihlemoen

Grunnvannet som forsyner over 20 000 personer i Hønefossområdet har økende mengder oppløst mangan. Ved tilgang på oksygen felles dette ut som partikler og skaper problemer i distribusjons-systemet. All tilgjengelig kompetanse på området er benyttet og flere tiltak er utført, men utviklingen fortsetter i negativ retning. Teknisk tjeneste arbeider med løsninger som innebærer fullrensing av vannet.

Kapasitetsmessig er det ønskelig ikke å bygge for maksimaluttak, men heller utvide bassengkapasitet som buffer i forhold til varierende uttaksmengder.

Det foreslås avsatt 6 millioner kroner i 2013, 45 millioner kroner i 2014 og 30 millioner kroner i 2015 for utbygging, til sammen 81 millioner kroner.

Nødstrøms-aggregater vannforsyning

Stormen Dagmar viste at strømforsyningen i sentrale strøk er mer usikker enn tidligere risikoanalyser tilsa. Med strømaggregater på 4 høydebasseng vil vannforsyningen i Ringerike vannverk være intakt selv med utfall i strømforsyningen i og omkring Hønefoss. Det foreslås avsatt 2,8 millioner i 2013.

Monserud slamfortykker

Dette er en installasjon for å fjerne vann i kloakkslammet på renseanlegget. Dermed blir hygieniseringsprosessen (som i dag er en flaskehals) mer effektiv og anlegget kan motta større volumer uten at det må bygges ut større kapasitet på den øvrige delen av anlegget. Det foreslås avsatt 8,5 millioner i 2013.

Monserud sentrifuge og gassmotor

Slamsentrifuge er en del av avvanningsprosessen for slam. Det er to sentrifuger på Monserud. Den ene er utslitt og må byttes ut. Samme forhold gjelder for gassmotoren som omdanner metangass fra kloakkslammet til elektrisk energi som igjen brukes til oppvarming av slam i slamreaktor. Dette begrenser kjøp av energi i form av strøm og olje. Motoren er utslitt og må fornyes. Det foreslås avsatt 5,1 millioner i 2013.

Fellesprosjekter VA Hønefoss

Som følge av Hønefoss fjernvarmes prosjekter foreslås det avsatt investeringsmidler i 2013 og 2015 slik at kommunen samtidig kan gå inn med VA-utskiftninger. Det foreslås avsatt 5 millioner kroner i 2013 og 2 millioner i 2015, til sammen 7 millioner kroner.

Investeringstiltak – ikke rentable tiltak 2013-2016

Investeringstiltak	2013	2014	2015	2016	Sum 13-16
Uspesifiserte tiltak. (Slått sammen barnehage, skole og helse div tiltak.)	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
Skoler - PC i ungdomsskolen (elev-pc)	2 700	2 700	2 700	2 700	10 800
Felles - IKT-investeringer	7 100	6 600	6 600	6 600	26 900
IT - Prosjekt skrivere	3 500				3 500
IT - Elektronisk meldingsutveksling	1 000	1 000			2 000
IT – Nettbrett politikere (KS 103/12)	230				230
Økonomi - Nytt øk-/lønns- og personalsystem	1 000				1 000
Helse - Austjord beredskap	500				500
Teknisk - Maskinpark	2 000	3 000	2 500	2 000	9 500
Teknisk - Kommunale veier	2 000	3 000	3 000	3 000	11 000
Teknisk - Gatelys	500	500	500	500	2 000
Teknisk - Park og idrett		3 500			3 500
Samfunn - Byfornyelse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
BRR - Stigebil ny	7 400				7 400
BRR - Kjøpe ut 3 leasingbiler	420				420
BRR - Kjøpe ut leaset skogbrannbil		660			660
BRR - Tungredningskompressor		120			120
BRR - Ny kompressor til fylling av røykdykkerflasker		120			120
Eiendom - Universell utforming Ullerål	5 000				5 000
Eiendom - Heradsbygda idrettsanlegg	3 000				3 000
Eiendom - Utskifting av heiser	1 500				1 500
Eiendom - Prosjektering	250	250	250	250	1 000
Eiendom - Energimerking	500	500			1 000
Eiendom - Ny lift		500			500
Eiendom - Biler/transportutstyr			500		500
Eiendom - Sentral driftsstyring	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Eiendom - Rehabilitering Sokna skole		30 000			30 000
Eiendom - Rehabilitering Hov ungdomsskole			30 000		30 000
Eiendom - Ny sentrumsbarnehage		1 000	40 000		41 000
Eiendom - Nytt sykehjem				300 000	300 000
Eiendom - Ny skole Hønefoss syd				300 000	300 000
Eiendom - Rehabilitering Schjongshallen	1 000	2 000	3 000		6 000
Eiendom – Utstyr renhold og vaktmester	300	300	300	300	1 200

Kirker - Gjenoppbygging Hønefoss kirke (kommunal andel)		20 000			20 000
Kirker - Oppgradering	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Fellesrådet - Oppgradere varmekilde	3 110	600			3 710
Fellesrådet - Sprinkling	1 650	1 400			3 050
Krematoriet - Frysecelle for kister	185				185
Sum ikke rentable investeringer	55 845	88 750	100 350	626 350	871 295

Rentable investeringer og sum investeringer totalt 2013-2016

Investeringsstiltak	2013	2014	2015	2016	Sum 13-16
Rentabel: Utskifting vannledninger	3 000	3 500	3 500	3 500	13 500
Rentabel: Utskifting avløpsledninger	2 000	3 500	3 500	3 500	12 500
Rentabel: Hovedplan vann	8 500	8 500	8 500	8 500	34 000
Rentabel: Hovedplan avløp	12 000	10 000	10 000	10 000	42 000
Rentabel: Vannrensing og utvide høydebasseng Kihlemoen	6 000	45 000	30 000		81 000
Rentabel: Nødstrømaggregater vannforsyning	2 800				2 800
Rentabel: Monserudslamfortykker	8 500				8 500
Rentabel: Monserud sentrifuge og gassmotor	5 100				5 100
Rentabel: Fellesprosjekter VA Hønefoss	5 000		2 000		7 000
Sum rentable investeringer	52 900	70 500	57 500	25 500	206 400

Total budsjettoversikt – finansiering investeringsplan 2013-2016

Note		2013	2014	2015	2016	Sum 13-16
	Brutto investeringsutgifter	108 745	159 250	157 850	651 850	1 077 695
1)	Egenkapitaltilskudd KLP	3 800	3 800	3 800	3 800	15 200
2)	Utlån startlån (boligformål)	35 000	35 000	35 000	35 000	140 000
	Startlån - avdrag	5 784	6 834	7 709	8 484	28 811
	Eksterne lån- ekstraordinære avdrag	500	500	500	500	2 000
	Avsetninger til fond					
	Finansieringsbehov	153 829	205 384	204 859	699 634	1 263 706
	Nye lånevedtak investeringsformål	-98 353	-138 347	-136 856	-525 951	-899 507
1)	Bruk av fondsmidler	-3 800	-3 800	-3 800	-3 800	-15 200
2)	Bruk av startlån (boligformål)	-35 000	-35 000	-35 000	-35 000	-140 000
	Spillemidler					
	Refusjon fra andre					
3)	Momskompensasjon investeringer	-12 100	-20 800	-23 100	-128 300	-184 300
4)	Overføringer fra driftsregnskapet	-500	-500	-500	-500	-2 000
5)	Salg av eiendom, aksjer og andeler m.m.		-2 000			
	Startlån - mottatte avdrag	-4 076	-4 937	-5 603	-6 083	-20 699
	Finansiering	153 829	205 384	204 859	699 637	-1 263 706

Note

- 1) Egenkapitalinnskudd KLP kan ikke lånefinansieres. Finansiering må derfor bli bruk av fondsmidler ev (salgs-)inntekter.
 I tillegg har KS i 2011 gjort vedtak om at urnelund Hønefoss skal dekkes av ubundet inv fond. Saldo etter dette er da ca 1,2 millioner, med andre ord har kommunen ikke lenger særlig handlingsrom mht gjenværende fondsmidler.
- 2) Startlån økt med 5 millioner kroner til 17 millioner kroner årlig fra og med 2008. Godkjent av fylkesmannen. KS vedtok 17.12.2009, sak 141/09, å øke ytterligere til 25 millioner kroner årlig. Vedtak 2011 på å øke til 35 millioner.
- 3) Momskompensasjon på investeringer skal gradvis regnskapsføres i investeringsregnskapet fra 2010 ifølge forskrift. I 2010 skal minimum 20 prosent av merverdiavgift kompensasjonen føres i investeringsregnskapet. Fra 2014 skal 100 prosent av merverdiavgift kompensasjon føres i investeringsregnskapet.
- 4) Renter på blant annet næringsfond; må i henhold til regnskapsforskrift overføres fra drift til investering.
- 5) Anbefaler ikke å budsjettere med finansiering via salgsinntekter før disse er reelle og vedtatt satt av på ubundet investeringsfond. Finansieringsform blir da bruk av ubundet investeringsfond, ikke salgsinntekter.

Oversikt over allerede vedtatte investeringsprosjekter pr september 2012

I tillegg til investeringsplan 2013-2016 ovenfor inneholder oversikten nedenfor alle vedtatte investeringstiltak med budsjett i 2012. Oversikten inkluderer også overførte/ubrukte midler fra tidligere år:

Prosj	Tekst på prosjekt	Budsj 2012
0005	Hallingby skole utbygging gl	5 894 555
0040	Oppgradering skoler (budsj.)	1 000 000
0063	Utvidelse/oppgradering barnehager gl	944 823
0091	Prosjekteringsutgifter gl	250 000
0095	Ny gressmatte fotballstadion gl	560 691
0096	Omkostn v/kjøp/salg tomt/eiend	49 302
0116	Tilstandsrapport	240 000
0130	Utskifting pcb-armaturer	113 631
0131	Enøk	1 000 000
0133	Omsorgsboliger Slettakervn 12	51 252
0138	Hønefoss barnehage	813 215
0141	Kirkebygg	1 000 000
0144	Oppgradering kommunens hytter	248 382
0146	Heradsbygda idrettsanlegg	1 000 000
0154	Ny slamfortykkerMonserud	6 946 705
0155	Sanering Flattum - Hov	6 717 776
0156	Ny infiltrasjon Ringmoen	750 000
0157	Fdv programvare ET-TT	40 000
0158	Parkering Torggata-Nygata	325 803
0167	Storløkka nye hovedv led	294 430
0169	Oppstart planl skole Hønefoss syd	1 373 059
0170	Oppgradering kommunale boliger	13 511
0172	Miljøgate Tyristrand	671 986
0173	Elvekryssing	2 841 792
0179	Utskifting avløpsledninger	5 243 604
0181	Valhallv omlegg avl led	20 000
0184	Krokenv vann/overvann ledn	1 004 873
0186	Hønengt avløp	685 525
0187	Ringerike vannv grunnverv/klausuler	998 498
0188	Ringerike vannv høydebass/mangan fj	1 629 648
0190	Utbedring akuttiltak kommunikasj	3 484
0192	Storløkka avløpsledninger	72
0193	Ramsrud/Kjeldsbergsvingene vann	500 000
0196	Skilt og fartshemmende tiltak	572 244
0197	Samløkalisering teknisk	18 600 000

0198	Muslimsk gravfelt	150 000
0199	Fellesprosjekter va hønefoss	7 600 000
0201	Ask-Muggerud vannledn (0321)	6 509 717
0202	Ask-Muggerud avløpsledn (0364)	3 150 000
0203	Krokenv etappe 2 v/a ledn	1 040 158
0210	Urnelund Hønefoss kirkegård	1 261 915
0212	Ballbinge Tyristrand	2 650
0214	Heis Tyribo	1 117 917
0215	Flerbrukshall	577 567
0216	Universell utforming Ullerål skole	15 000 000
0217	Universell utforming Kirkeskolen	1 500 000
0218	Rallerud sikring av jernbaneovergang	1 300 000
0219	Fortau Dronningensgate	500 000
0220	Flerbrukshall støyskjerming	2 250 000
0221	Utbedring Tyristrandgata	2 750 000
0222	Utsifting Heiser	1 500 000
0224	Nytt sd-system vann (0321)	4 800 000
0228	Vannrensing og Utvnb Kihle	2 500 000
0229	Nytt sd-system avløp (0364)	7 200 000
0231	Ballbinge Nes	400 000
0232	Ballbinge Vang	461 800
0233	Øvre Hønengata va-ledninger	300 000
0234	Hov alle va-ledninger	500 000
0235	Randsonetiltak avløp	400 000
0317	Elveforbygning storelva	39 469
0321	Hovedplan vann	1 511 245
0338	Aksjon Steinsfjorden/KUR gl	109 418
0364	Hovedplan avløp	1 270 678
0375	Vannverk Nes i Ådal	4 877 603
0376	Utsifting vannledn. 2001-2004 fra gl	3 805 809
0399	Basseng Sokna basseng 2	34 835
0400	Ramsrud/Kjeldsbergsv avløp	474 850
0403	Kommunale veier - oppgradering gl	1 075 377
0404	Gatelys - oppgradering	747 333
0405	Kragstadmarka	2 676 802
0406	Veiløsninger sentrum	448 785
0432	Byfornyelse/infrastrukt, partn gl	1 000 000
0438	Oppgradering Pottemakerbakken	2 420 685
0457	Friidrettsbane Hønefoss opprustning	100 984
0475	Grunnv brønn Dødisgropa	74 814

0482	Renseanlegg monserud gl	1 473 475
0483	Kollektivtrafikkplan - andel	331 331
0495	Høenngt vann	746 779
0501	Maskinpark	1 053 250
0681	Aksjer kjøp/salg	3 250 000
0690	Egenkapitalinnskudd klp	3 300 000
0700	Datautstyr gl	8 398 242
0715	Beredskap, verktøy/materiell	278 750
0716	Utskifting røykdykkerutstyr	120 000
0717	Digital plandialog	170 000
0719	Persienner hvelven omsorgssenter	300 000
0720	Helseområdene påkostning og utstyr	783 225
0721	Pakkemaskin Ringerikskjøkken	1 000 000
0751	Pc til elever i ungd skolen	2 700 000
0756	IKT politikere	350 000
0793	Anskaffelse innkjøpsløsning	1 000 000
0796	Utstyr renhold og vaktmestere	334 484
0798	Parkeringsautomater ombygging	373 806
0799	Teknisk programvare	750 000

Tall oppgitt i hele kroner.

Tilskudd til lag og foreninger

Tilskudd fra Ringerike kommune 2013			
Folkevalgte styringsorganer			
010402	Idrettsstipend	25 000	
Støtteenheter adm.			
211002	Støtte til politiske partier	75 000	
211506	TV-aksjonen	100 000	
Oppvekst og kultur			
320107	Den kulturelle skolesekken	162 000	Fylkesarrangementer
320108	Prosjekt fargerikt fellesskap	10 000	Lokale arrangementer
350101	Museer	500 000	Hringariki
350102	Kulturaktiviteter	238 250	
350103	Midtfylke teaterverksted	120 000	
350103	Ringerike kultursenter	800 000	
350104	1. og 17. mai tilskudd og gjennomføring	100 000	
350201	Tilskudd idrettsformål	650 000	Halleie
350201	Diverse idrettsformål	131 000	
350201	Skiforeningen	350 000	
350201	Skiløyper	100 000	
350301	Kulturmidler HOK	240 000	Lag og foreninger
350401	Tilskudd til registrerte trossamfunn	500 000	
Helse og omsorg			
400002	Adaptor	973 000	
400002	BlåKors	330 000	
400002	BlåKors boliger	300 000	
400002	BlåKorsbosenter	70 000	
400002	Fontenehuset	1 000 000	
400002	Fritidsklubben Nes i Ådal	50 000	
400002	Fritidsklubben Sokna	50 000	
400002	Fritidsklubben Tyrstrand	50 000	
400002	Frivillighetssentralen	668 000	Inkl. kjøregodtgjørelse ca. 98 000
400002	Incest-senteret Buskerud	55 000	
400002	Kirkens SOS	30 000	
400002	Menova	1 112 000	

400002	Mental helse	22 000	
400002	Positiv Oppvekst	550 000	
400002	Røde Kors	340 000	
400002	Sorg og Omsorg	10 000	
400002	Voldtekstmottaket Drammen	255 000	Inkl. utgiftsdekning ca. 98 000
400002	Funksjonshemmedes dag	20 000	
Tekniske områder			
550213	Røsshalmstranda	25 000	
Avsetninger, overføringer			
721001	Kirkelig fellesråd	14 608 000	
721006	Ringerike Etablerersenter	250 000	

Hovedoversikt drift

Bruttotall på rammeområder

Folkevalgte Styringsorganer (0)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Brukerbetalinger	-209	0	0
Andre salgs- og leieinntekter	-41	-160	-160
Overføringer med krav til motytelse	-15	-5	-5
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-265	-165	-165
Lønnsutgifter	2 993	3 168	3 177
Sosiale utgifter	723	547	641
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	873	907	932
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	1 942	1 710	1 710
Overføringer	93	53	183
Fordelte utgifter	-264	-88	-88
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	6 361	6 297	6 556
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	6 096	6 132	6 391
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-12	-10	-10
SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)	-12	-10	-10
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-12	-10	-10
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	6 084	6 122	6 381
Bruk av bundne fond	-433	0	0
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-433	0	0
Avsetninger til bundne fond	313	55	55
SUM AVSETNINGER (K)	313	55	55
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	5 964	6 177	6 436

Rådmann og strategiske tiltak (1)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Overføringer med krav til motytelse	-1 692	-1 113	-1 126
Rammetilskudd	-1 401	0	0
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-3 093	-1 113	-1 126
Lønnsutgifter	10 956	8 204	10 814
Sosiale utgifter	3 385	2 664	3 184
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	2 897	1 802	1 807
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	56	0	0
Overføringer	1 134	1 638	1 283
Fordelte utgifter	0	-1 100	0
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	18 428	13 209	17 088
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	15 336	12 095	15 962
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	1	0	0
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	1	0	0
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	1	0	0
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	15 337	12 095	15 962
Bruk av bundne fond	0	-100	-100
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	0	-100	-100
Avsetninger til bundne fond	225	0	0
SUM AVSETNINGER (K)	225	0	0
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	15 562	11 995	15 862

Støtteenheter-administrative (2)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Brukerbetalinger	-20	0	0
Andre salgs- og leieinntekter	-673	-2 130	-2 110
Overføringer med krav til motytelse	-4 185	-3 593	-1 400
Rammetilskudd	-48	0	0
SUM DRIFTSINNTEKTER (B)	-4 926	-5 723	-3 510
Lønnsutgifter	36 849	37 317	36 603
Sosiale utgifter	12 581	9 607	10 038
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	21 241	21 758	23 673
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	303	1 030	1 705
Overføringer	3 033	3 310	3 836
Fordelte utgifter	-1 231	-1 370	-1 070
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	72 775	71 653	74 784
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	67 849	65 930	71 274
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-886	-1 100	-1 000
SUM EKSTERNE FINANSINNTEKTER (E)	-886	-1 100	-1 000
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	14	6	6
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	14	6	6
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-872	-1 094	-994
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	66 977	64 835	70 280
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	66 977	64 835	70 280

Oppvekst og kultur (3)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Brukerbetalinger	-34 469	-33 250	-34 321
Andre salgs- og leieinntekter	-3 098	-3 952	-4 211
Overføringer med krav til motytelse	-43 354	-37 690	-42 870
Rammetilskudd	-3	0	0
Andre statlige overføringer	-3 305	-50	-50
SUM DRIFTSINNTEKTER (B)	-84 230	-74 941	-81 451
Lønnsutgifter	269 325	279 267	292 857
Sosiale utgifter	78 072	74 709	77 487
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	38 503	33 342	34 577
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	15 048	9 424	109 065
Overføringer	95 751	90 821	14 388
Fordelte utgifter	-2 411	-730	-1 080
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	494 287	486 833	527 294
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	410 057	411 891	445 843
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	10	36	0
Avdrag på lån	0	64	0
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	10	100	0
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	10	100	0
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	410 067	411 991	445 843
Bruk av bundne fond	-994	-984	-162
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-994	-984	-162
Avsetninger til bundne fond	473	10	10
SUM AVSETNINGER (K)	473	10	10
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	409 547	411 017	445 691

Helse og omsorg (4)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Brukerbetalinger	-26 137	-25 615	-26 461
Andre salgs- og leieinntekter	-16 399	-17 386	-16 390
Overføringer med krav til motytelse	-113 621	-82 283	-95 825
Rammetilskudd	-1 693	0	0
Andre statlige overføringer	-19 471	-20 494	-22 139
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-177 322	-145 780	-160 815
Lønnsutgifter	474 818	459 400	494 565
Sosiale utgifter	137 137	111 771	115 357
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	53 804	54 397	53 759
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	46 305	48 473	50 418
Overføringer	72 325	92 665	95 825
Fordelte utgifter	-5 349	-5 572	-11 105
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	779 039	761 133	798 820
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	601 717	615 354	638 004
Mottatte avdrag på utlån	-113	-100	-100
SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)	-113	-100	-100
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	18	0	0
Utlån	490	450	450
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	508	450	450
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	395	350	350
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	602 112	615 704	638 354
Bruk av bundne fond	-4 242	0	0
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-4 242	0	0
Avsetninger til bundne fond	6 104	0	0
SUM AVSETNINGER (K)	6 104	0	0
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	603 974	615 704	638 354

Tekniske områder (5)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Brukerbetalinger	-106	0	0
Andre salgs- og leieinntekter	-116 313	-122 619	-126 215
Overføringer med krav til motytelse	-15 428	-10 995	-11 424
Rammetilskudd	-1 226	0	0
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-133 072	-133 614	-137 639
Lønnsutgifter	97 495	101 347	109 894
Sosiale utgifter	31 398	25 139	27 105
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	113 063	118 642	128 588
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	4 349	4 516	4 371
Overføringer	19 828	22 942	25 899
Fordelte utgifter	-10 262	-10 493	-13 345
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	255 871	262 093	282 511
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	122 799	128 479	144 872
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	36	0	0
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	36	0	0
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	36	0	0
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	122 835	128 479	144 872
Bruk av bundne fond	-3 368	-3 682	0
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-3 368	-3 682	0
Avsetninger til bundne fond	1 128	1 612	1 615
SUM AVSETNINGER (K)	1 128	1 612	1 615
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	120 594	126 409	146 487

Avsetninger, overføringer (7)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Andre salgs- og leieinntekter	-624	-294	-14
Overføringer med krav til motytelse	2 136	-36	-1
Andre statlige overføringer	-2 706	0	0
Andre direkte og indirekte skatter	-311	0	0
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-1 505	-330	-15
Lønnsutgifter	-2 795	424	428
Sosiale utgifter	-18 649	108	109
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	1 935	375	429
Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm tjprod	6	40	50
Overføringer	17 030	49 804	52 144
Avskrivninger	46 093	40 000	40 000
Fordelte utgifter	102	120	0
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	43 723	90 872	93 160
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	42 218	90 542	93 145
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-177	0	0
SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)	-177	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	415	0	0
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	415	0	0
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	238	0	0
Motpost avskrivninger	-46 093	-40 000	-40 000
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	-3 638	50 542	53 145
Bruk av bundne fond	-3 286	0	0
SUM BRUK AV AVSETNINGER (J)	-3 286	0	0
Avsetninger til bundne fond	4 027	0	0
SUM AVSETNINGER (K)	4 027	0	0
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	-2 897	50 542	53 145

Skatt og rammetilskudd (8)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Andre salgs- og leieinntekter	0	-3 000	-2 000
Overføringer med krav til motytelse	-38 247	-58 122	-59 229
Rammetilskudd	-600 101	-641 000	-687 000
Andre statlige overføringer	-30 879	-28 350	-27 597
Andre overføringer	-3 394	0	0
Skatt på inntekt og formue	-556 313	-593 742	-660 014
Eiendomsskatt	-53 981	-54 485	-54 485
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-1 282 915	-1 378 700	-1 490 325
Lønnsutgifter	0	6	6
Sosiale utgifter	0	1	1
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	-3 871	200	200
Overføringer	-933	0	0
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	-4 805	207	207
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	-1 287 720	-1 378 493	-1 490 118
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	30	0	0
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	30	0	0
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	30	0	0
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	-1 287 689	-1 378 493	-1 490 118
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	-1 287 689	-1 378 493	-1 490 118

Renter, avdrag og finanstransaksjoner (9)	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Andre salgs- og leieinntekter	-147	0	0
Overføringer med krav til motytelse	-20	0	0
SUM DRIFTSINNEKTER (B)	-167	0	0
Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm tjenesteprod	38	0	0
Overføringer	9	0	0
SUM DRIFTSUTGIFTER (C)	47	0	0
BRUTTO DRIFTSRESULTAT (D = B-C)	-120	0	0
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-30 952	-27 401	-23 291
Mottatte avdrag på utlån	-123	0	-123
SUM EKSTERNE FINANSINNEKTER (E)	-31 075	-27 401	-23 414
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	32 255	37 837	33 593
Avdrag på lån	42 604	42 000	42 000
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER (F)	74 859	79 837	75 593
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	43 784	52 436	52 179
NETTO DRIFTSRESULTAT (I)	43 664	52 436	52 179
Overført til investeringsregnskapet	3 261	11 220	12 600
Dekning av tidligere års merforbruk	13 469	28 157	35 084
SUM AVSETNINGER (K)	16 730	39 377	47 684
REGNSKAPSMESSIG MER- MINDREFORBRUK (L = I+J-K)	60 394	91 813	99 863

Innsparingstiltak innarbeidet i budsjett 2013

**Mulighetsskisse til rådmannens grunnlagsdokument,
handlingsprogram 2013-2016**

Strategi 1 - Merkevarerbygging og identitetsbygging.			
Et godt omdømme er en forutsetning for å nå de målene vi har satt oss. Det blir viktig å markedsføre og selge» varen» Ringerike kommune. Denne strategien er en forutsetning for å lykkes med de andre strategiene			
Vertskommune for SOS barnebyer	Tilrettelegge for at kommunen tar vare på egne barn med særlige behov i egen kommune (fosterhjem). Dette vil bli et lite kompetansesenter for foreldreveiledning.		
Oppvekst-konferansen	Vise frem gode eksempler på tiltak som bidrar til gode oppvekstsvilkår fra egen kommune		
Helsekonferansen	Vise frem gode eksempler på godt arbeid fra egen kommune som bidrar til god helse.		
Samfunnsutvikler	En stilling opprettet for å jobbe med samfunnsutvikling og kontakt med næringslivet.		
«Saman om ein betre kommune»	Ringerike kommune har søkt om deltakelse i KS sitt prosjekt der service og omdømme blir sentralt		

Strategi 2 - Tjenestetilbud- økonomisk prioritering og prosessgjennomgang				
Alle tjenester må kartlegges med tanke på at vi finner rett nivå på de ulike tjenestene, og at arbeidsprosessene er så optimale som mulig. Sykefraværet skal reduseres gjennom blant annet å redusere uønskede deltidsstillinger.				
Tiltak	Beskrivelse, vurdering og konsekvenser		Økonomisk beregning	Status/ tidshorisont
Etablering av nedbemanningsprosjekt, hvor følgende tiltak inngår	Nedbemanningsprosjektet ledes fra støtteenheten organisasjon og personal		Kostnader tilsvarende +/-40 årsverk	
Oppvekst og kultur	Læringscenteret for voksne	Redusert tilbud må tas av lønn/stillinger. Rettigheter etter lov vil bli utfordrende å innfri.	300 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Tilsvarende ca. 0,5 årsverk med helårseffekt i 2013

Helse og omsorg	Redusere bemanningsnorm i Helsetjenestene	Får konsekvenser for lovpålagte tjenester. Tjenesten er effektivisert tilsvarende 0,3 årsverk i 2012, og vil ha tilsvarende effektivisering i 2013. Hvis tjenesten skulle presses ytterligere, vil det være vanskelig å forsvare lovpålagte tjenester. Både fysioterapeuter, ergoterapeut og psykologer har ventelister – dette til tross for at vi har tilspisset målgruppen med økt prioritering og fokus på de yngste. Bemanningsfaktoren for helsesøstrene baseres på normtall, og utfra helsedirektoratets anbefalinger ligger Ringerike kommune lavere på samtlige anbefalinger ift. bemanningstetthet (bemanningstettheten vurderes utfra antall fødsler og elever).	450 000	Tatt med i rådmannens budsjett. 1,5 årsverk reduksjon fra 1/7-13.
	Forbedring i prosesser for psykisk helse og rus	Forbedring av prosesser og pasientforløp innen psykisk helse: redusere med et halvt til ett årsverk.	300 000	Tatt med i rådmannens budsjett. 1 års-verk reduksjon fra 1/7-13
	Legge ned ungdomskontakten	Ikke lovpålagt oppgave. Konsekvens: Dårligere forebyggende tilbud. Redusert mulighet til å fange opp risikoungdom. Risiko for økte utgifter i barnevernet og rusomsorgen.	1 200 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Effekt tidligst fra april -13. Tot.budsjett 1,7 millioner og 2,7 årsverk.
	Legge ned SLT koordinator	Legge ned eller redusere stilling. Ikke lovpålagt. Ansvar for samarbeidet med frivillige organisasjoner, politi og næringsliv kan ivaretas av tjenesten.	600 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Legges ned fra 1/1-13.
Tekniske tjenester	Gjennomgang av Tekniske tjenester	Totalgjennomgang av tekniske områder avsluttes desember 2012. Reorganisering av område vil føre til mer effektiv drift og nedprioritering av enkelte oppgaver. Kutt i kostnader kommer gjennom bemanningsreduksjon. Konsekvens: Reduserte tjenester til publikum og internt.	3 000 000	Tatt med i rådmannens budsjett.

Nedbemanning felles-administrasjon	En nedbemanning med 7 årsverk.	Innebærer en mulighet for omorganisering av dagens organisasjon innenfor administrasjon og støtteenheter. Konsekvenser kan bli at færre oppgaver løses sentralt, og at sentrale arbeidsoppgaver må prioriteres annerledes. Kan også føre til noe tregere saksgang og utfordringer med ajourhold. Eget prosjekt opprettes. Anbefaling klar før årsskiftet.	3 170 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Gjennomføres 1. halvår 2013.
Endre tildelingspraksis			6 000 000	
	Helse- og omsorgstjenesten	Ringerike kommune gir omfattende tjenester til yngre funksjonshemmede, dette viser kostra-tall og analyser som er gjort av praksis de siste årene. Forvaltningsrettslige forhold gjør det vanskelig å endre/ redusere enkeltvedtak som er iverksatt, men en endring av tildelingspraksis overfor nye brukere kan gi reduksjon av utgifter på sikt. Dette krever mer fokus på brukernes ressurser og mindre fokus på begrensninger, i tillegg krever det en mobilisering av frivillige ressurser. NAV, fra sosialhjelp til arbeid.		Tatt med i rådmannens budsjett, 9 årsverk tas ut av tjenestene fra 1/1-13
	Spesialundervisningstiltak i skole og spesialpedagogiske tiltak i barnehage	Omfanget av spesialundervisning/spesialpedagogiske tiltak har økt de siste årene og økningen har vært høyere i Ringerike enn i landet for øvrig. Det er fokus på denne problemstillingen i hele oppvekstsektoren. Vi regner med at satsingen på dette feltet, men fokus på tilpasset opplæring, rutiner og samordning av tiltak skal få en effekt som fører til noe reduserte utgifter i 2013.		
	Avlastningstjenesten	Døgnavlastning i institusjon koster kr 4.500,- pr døgn, mens privat avlastning koster 1000,- pr. døgn + noe kjøregodtgjøring. Ved å etablere flere gruppeaktiviteter/fritidsaktiviteter antar vi at behovet avtar. Tiltakene er avhengig av at vi får nok private avlastere og samarbeid med andre om aktiviteten. Aktiv sommer og støttekontaktgruppe er et eksempel, mens gruppeaktivitet arrangert av avlastningen på Austjord er en annen. Lage "avlastningstrapp" = tildelingskriterier.		

Andre tiltak			
Etablering av egen bedriftshelse-tjeneste	<p>Forutsetter at deler av organisasjonens eksisterende ressurser kan knyttes opp mot bedriftshelsetjenesten (BHT). Dette vil integrere BHT inn i organisasjonen på en mer effektiv måte og bidra med nærværfremmende HMS-arbeid.</p> <p>Ringerike kommune har mesteparten av den kompetansen som kreves i eget hus, som leger, sykepleiere mm.</p> <p>Kr. 1 million som i dag brukes til kjøp av bedriftshelsetjenester må vurderes brukt til etablering av egen tjeneste.</p>		Liten/ingen økonomisk effekt 2013. Må utredes nærmere før eventuell gjennomføring
PPT nedbemanning	<p>Må tas i stillinger. Dette vil gi mindre rådgiverkapasitet og PPT vil i mindre grad ha mulighet til å følge opp skolene og barnehagene. 0,5 årsverk utgjør ca. 300.000 kr</p>	300 000	IKKE tatt med i rådmannens budsjett
Grunnskolenes Innkjøp	<p>Et kutt i innkjøp fører til at barneskolenes ikke får oppfylt målene i K'06, fordi det ikke er penger til nok bøker, materiell og utstyr.</p> <p>Innsparing på innkjøp i % av budsjetttramme:</p> <p>1,0 % betyr kr 90.000</p> <p>2,5 % " " 224.000</p> <p>Budsjettposten er videreført med samme kronebeløp fra 2011 totalt, hvilket betyr en allerede reduksjon, men det er nå foretatt en omfordeling mellom skolene basert på elevtallet.</p>	0 - 450 000	INGEN reduksjon tatt med i rådmannens budsjett.
Nedbemanning NAV	<p>Tiltaket innebærer nedbemanning av 4 årsverk. Dette kan omfatte flere kommunale tjenester i NAV, som gjeldsrådgivning, flyktning, oppfølging/kvalifiseringsprogram. Tiltaket vil få konsekvenser for den enkelte bruker/tjeneste på ulike områder.</p> <p>Flyktning: Redusert oppfølging og fare for at antallet flyktningefamilier som blir godt nok integrert synker.</p> <p>Gjeldsrådgivning: Gjeldssakene må vente lengre og kan derfor bli mer alvorlige før søker får hjelp. Oppfølging/kvalifiseringsprogrammet. Redusert oppfølging og sannsynligvis økte utgifter til sosialhjelp.</p>	1 500 000	IKKE tatt med i rådmannens budsjett. Virkning tidligst fra 1. april 2013. Helårseffekt 2,1 millioner kr.

Praktisk bistand - effektivisering:	Alt. 1 Overføre praktisk bistand renhold og handling til teknisk sektor. Dette for å oppnå samdriftsfordeler. Alt. 2 Overføre tjenesten til private aktører. Rådmannen vil fremme egen sak om dette.	2 000 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Berører ca. 5 000 vedtakstimer pr mnd. Kan ikke forvente helårs-effekt.
Alternative måter å levere lavterskeltilbud til eldre. Tilpasse tjenestene dagopphold i institusjon og dag/aktivitetstilbud både i forhold til beliggenhet og innhold.	Alle som har slikt vedtak, vil få dette endret eller at tilbudet gis i tilknytning til en institusjon. Dagsenteret i Heradsbygda skal være et dag-/aktivitetstilbud. Det er startet en prosess for å få flere unge seniorer aktiv på dag. Det vil virke forebyggende å legge til rette for frivillig arbeid. Konsekvenser: Dette kan gi reduserte kostnader til transport fordi kommunen ikke er pliktig til å gi fri transport. Det må kartlegges hvor mange som i dag har dagopphold som kan tilpasse den tjenesten til dagsenter. Dette gir kommunen anledning til å ta i bruk egenandel - "Aktiv på dag" som vil være et selvkost tilbud.	350 000	Tatt med i rådmannens budsjett. En kombinasjon av økte inntekter og reduserte kostnader gjennom 2013
Si opp avtaler om Inn på tunet. «Grønn omsorg».	Det er i løpet sommeren 2012 inngått nye kontrakter med to gårder. En eventuell oppsigelse vil ha konsekvenser for maks 12 brukere som får denne tjenesten 5 timer en gang i uken. Det vil være vanskelig å finne erstattende tiltak for denne gruppen.	500 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Avsluttes 1/2-13 pga oppsigelsestid 30 dg.
TTF. Generelt kutt i årsverk	Tjenester til funksjonshemmede, TTF, har i dag 9 enheter. Et flatt kutt betyr at hver enhet tar ned 0,3 årsverk. På noen enheter har vi allerede lagt inn kutt. Konsekvens er at enhetene ikke lenger klarer å innfri krav i forhold til IA-avtalen og at det må settes inn vikar ved sykefravær. Sykefravær og overtidsbruk kan øke for at brukerne skal få tjenesten de har vedtak på.	1 500 000	Tatt med i rådmannens budsjett.
Vei, Park, Idrett: Redusert	Forslaget innebærer redusert oppvarming av fotballbane på AKA-arena i vintermånedene. Det vil kunne gi dårligere kvalitet på bane under trening desember, januar og februar. Redusert	750 000	IKKE tatt med i

oppvarming av fotballbane på AKA-arena	oppvarming kan også medføre mulighet for at banen må stenges i perioder med streng kulde/mye snø. Oppvarming av banen hele vinteren er kostbart og gir ingen gevinst i form av leieinntekter.		rådmannens budsjett.
--	--	--	----------------------

<ul style="list-style-type: none"> • Strategi 3 <i>Kommuneplanen- økt befolkningsvekst og tilrettelegging for næringsutvikling</i> Arbeidet med kommuneplanen har startet opp og vedtatt kommuneplanstrategi trekker frem 3 satsingsområder: • Befolkningsvekst • Styrket næringsgrunnlag Effektiv arealplanlegging			
Kommuneplanarbeid	Revisjon av areal- og samfunnsdel.		

Strategi 4 - Arealbruk og struktur Tjenester skal gjennomgås med tanke på å oppnå en best mulig utnyttelse av ressursene. Dette innebærer en gjennomgang av struktur og arealbruk av alle kommunens tjenesteområder med tanke på å finne en struktur og en arealbruk som er mest mulig effektiv, men som samtidig ivaretar innbyggernes behov. Legges ut på anbud.			
Tiltak	Beskrivelse, vurdering og konsekvenser	Økonomisk beregning	Status/ tidshorisont
Alt. 1 Effektiv arealbruk for heldøgns omsorgstj.	Ingen endring av struktur for sykehjem og for boliger med omsorg. Utbygging av boliger med omsorg for å dekke økt etterspørsel som planlagt.	0	
Alt. 2 Effektiv arealbruk for heldøgns omsorgstjenester.	Struktur som i dag for sykehjem. Bygging av større bofellesskap med omsorg for å bedre strukturen og redusere driftsutgiftene. Større utbygging av boliger enn i alternativ 1; en del av de minste enhetene tas ut av bruk.	0	Effekt tilsvarende 4 årsverk årlig fra 2015

Alt 3 Effektiv arealbruk for heldøgns omsorgstjenester.	Utbygging av nytt sykehjem nå. Tilsvarende kapasitet i ett eller flere sykehjem omgjøres til bofellesskap. Dette gjøres både for å dekke økt kapasitetsbehov for bofellesskap samt for å bedre strukturen; både i bofellesskap og for sykehjem.	0	Sannsynlig mest effektiv i et perspektiv på 20-30 år
Energi-økonomisering	Sentral drift og styring av varme og ventilasjon Følere som slår av/på lys		Installeres i 2013. Innsparing forventes i 2014.
Skolestruktur	Skoleløsning Hønefoss Bygging/utbygging/sammenslåing av skoler Utredes på nytt høst/vinter 12-13 Viser ellers til tidligere beregninger		
Samhandlingsreformen.	Det er behov for å øke kapasiteten ved Austjord knyttet til utskrivningsklare pasienter. Dette for å gi lovpålagte kommunale tjenester og redusere dagbøtene fra helseforetaket. For å oppnå bedre resultater fremlegges 2 alternativer: 1. Det spesialiserte tilbudet består, men det er mulig å redusere antall plasser ved disse enheter med 4 rom og gjøre plassene tilgjengelig for utskrivningsklare pasienter 2. Etablere 8 to sengs rom/dobbelrom ved korttidsenheten. Begge alternativene kan gi en kapasitetsøkning til utskrivningsklare pasienter med 4 senger.	1 500 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Færre dagbøter fra sykehuset.
Ta i bruk Norderhovhjemmet som kontorlokaler	Avslutte leieforhold i «Vikenbygget». Ta i bruk Norderhovhjemmet som kontorlokaler (kommunalt bygg). Frigjøre lokaler ved Hønefoss sykehjem som åpner for å begynne å ta i bruk huset som Familiens hus. Finne nøkterne løsninger for midlertidig bruk. Utnytte ledig kapasitet i rådhuset og ved Follum. Helsestasjon foreslås flyttet til ledige lokaler ved Hønefoss sykehjem. Servicetorget foreslås flyttet til rådhuset.	500 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Økonomisk effekt 2013 beregnet til kr. 500 000. Helårseffekt 2014 beregnet til kr 3 550 000

Strategi 5 – Frivillighet

Frivillighet kan aldri erstatte kommunale tjenester, men det kan være et godt supplement til de kommunale tjenestene. Det tilstrebes økt bruk av frivillighet i løpet av handlingsprogramperioden.

Alternative måter å drive lavterskeltilbud innen psykisk helse (tiltaket berører også effektiv arealbruk)	<p>I dag har vi to lavterskeltilbud innen psykisk helse; Fontenehuset (ikke- kommunal) og Regnbuen (kommunal)</p> <p>Alternativ 1 Beholde tilbudet i Regnbuen og avslutte tilskudd til Fontenehuset. Usikkerhet omkring Fontenehusets muligheter for videre drift uten støtte.</p> <p>Alternativ 2 Legge ned dagtilbudet i Regnbuen. Berører et 20 talls brukere pr dag (100 ulike brukere pr år). Noen av brukerne kan benytte seg av Fontenehuset. Noen vil miste tilbudet sitt. Boligen kan selges. Alternativt flytte annen kommunal virksomhet til Regnbuen og selge annet kommunalt bygg.</p> <p>Alternativ 3 Opprettholde begge tilbud, men Regnbuen flytter i andre lokaler, eks dagtilbudet ved Heradsbygda. Noe reduksjon av driftskostnader, og mulig salg av Regnbuen- bygget. Muligheter for utnyttelse av personell på tvers av dagtilbudene og helhetlig innen tjenestetilbudet til psykisk helse og rus, men ikke ytterligere nedbemanning. Brukerne kan fremdeles bruke begge tilbud.</p>	150 000 – 1 000 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Økonomisk effekt 2013 beregnet til 0,5 millioner kroner. Helårseffekt 2014, 1 million kroner.
---	--	------------------------	--

- Strategi 6 - Inntektssiden

Det må sikres at kommunen utnytter eksisterende inntektsmuligheter maksimalt. Blant annet må alle interkommunale avtaler gjennomgås og eventuelt reforhandles for å sikre at vi utnytter dette potensialet fullt ut.

Tiltak	Beskrivelse, vurdering og konsekvenser	Økonomisk beregning	Status/ tidshorisont
NAV - Aktiv kommune	Kommunalt lavterskeltiltak som har som formål å avklare samt bistå ut mot arbeid og aktivitet for arbeidsledige. Dette tiltaket vil ha et særlig fokus på ungdom og vil gi en mulighet til å følge opp brukerne tettere for å unngå at de får behov for sosialhjelp og for raskt å få nye brukere ut i inntektsgivende aktivitet.	350 000	Tatt med i rådmannens budsjett. Reduksjon i sosialstønad i 2013.
Interkommunale avtaler		500 000	
Sykelønnsrefusjon	Sentralisering av sykelønnsrefusjon	1 000 000	

- Oppsummering og planlagte utredninger

Rådmannen ser behov for å utrede følgende tiltak nærmere med tanke på fremtidige økonomiske effekter og kvalitet i tjenestene:

Tiltak	Beskrivelse, vurdering og konsekvenser	Tidshorisont
Samle det boligsosiale arbeidet	Samling eller styrket koordinering på dette fagområdet vil gjøre det boligsosiale arbeidet mer effektivt.	Utredes i 2013. Positive endringer iverksettes fortløpende
Eiermelding		